Numerele 31/32

Decemvrie 1964 — Ianuarie 1965

Cuvântul

ÎN EXIL

Director:
GEORGE RACOVEANU

NACH ZWEI JAHRZEHNTEN

Winston Churchill's Tod ruft uns die Geschehnisse ins Gedächtnis, welche die heutige politische Lage Europas und der ganzen Welt bestimmt haben. Denn dieser große Staatsmann — Retter seines Vaterlandes — war Mitgestalter des unglücklichen Zustandes der heutigen Welt. Der Dritte in der Reihenfolge des Sterbens, war Winston Churchill auch in der Rangstufe des Wirkens und der Verantwortung vor der Geschichte der Dritte. Der Erste in der Hierarchie war Roosevelt. Der Zweite, Stalin. Der Eine mit den Verhältnissen und der Lage in Europa vollkommen unvertraut, geleitet nur von Haß gegen Hitlerdeutschland und gegen die Deutschen schlechthin, nur das eine Ziel verfolgend: die restlose Vernichtung des derzeitigen Feindes. Der andere — Stalin — nur danach strebend, die Unkenntnis und den Leichtsinn Roosevelt's bis zum äußersten auszunutzen, um so Rußland und durch Rußland den Weltkommunismus mächtig zu machen.

Aus den Memoiren Churchill's geht hervor, daß er des öfteren versucht hat zu retten, was in der gegebenen Lage noch zu retten war. Jedoch an der Versklavung der Völker Mitteleuropas, trifft auch ihn die Schuld. Nicht zu reden von der Verteilung Deutschlands und den Geschenken, die die Westmächte den Russen gemacht haben: Berlin und die Auslieferung von deutschen Gefangenen.

Der politischen Kurzsichtigkeit der erwähnten Staatsmänner ist zuzuschreiben, daß zwei Jahrzehnte nach dem Kriege die Welt sich nur eines scheinbaren Friedens erfreut. Denn die fieberhafte Fortsetzung der Aufrüstung ist kein gutes Zeichen. Und solange Deutschland brutal zerteilt bleibt und solange die Völker vom Baltikum bis zum Balkan unter sowjetrussischer Tyrannei schmachten, gibt und wird es keinen Frieden geben.

Man hätte erwarten können, daß die Nachfolger aus den Irrtümern der damaligen Staatsmänner etwas gelernt haben. Wenn aber die Heutigen nur ihr geruhsames Leben und den Wohlstand ihrer Völker anstreben, ist die Wiederholung des Übels der Vergangenheit unvermeidlich. Und so wird die immanente Gerechtigkeit wieder in Erscheinung treten...

Die stärkste Macht der Welt — die Vereinigten Staaten — werben heute um die Freundschaft Sowjetrußlands, um so gemeinsam die Welt zu beherrschen. Für diese Freundschaft sind sie bereit Opfer zu bringen. Welche Opfer?

Opfer, die auf Kosten der europäischen Völker gehen. Sie scheinen bereit zu sein, eine de facto, in eine de jure Lage hineinzunehmen. Selbstverständlich werden die Streitkräfte der Vereinigten Staaten in Europa bleiben, solange Amerika der Friedensabsichten und Freundschaft Sowjetrußlands nicht sicher ist. Denn es ist vorteilhafter sich in Europa zu verteidigen als in Californien oder Florida.

Eine enge Freundschaft zwischen den Vereinigten Staaten und Sowjetrußland, birgt für Europa große Gefahren. Darum streben die klarblickenden Staatsmänner Europas, eine europäische Einheit. Eine solche ist aber den beiden großen Weltmächten unerwünscht. Die Russen haben keine Gründe es zu wollen. Die Amerikaner möchten eine Art vereintes Europa, England eingeschlossen, das ihrem Willen untersteht. Ein starkes, unabhängiges, den Vereinigten Staaten nur alliiertes Europa ist ihnen unerwünscht. Warum? Weil Macht und Wohlstand die törichte Überzeugung bestärkt haben, das Europa fuit, Europa ist gewesen...

George RACOVEANU

AMINTIREA LUI ORWELL

de Virgil IERUNCA

Cincisprezece ani dela moartea lui George Orwell! În clipa în care scriu aceste rânduri, cutremurat de datoriile precise ale memoriei, nu ştiu dacă intelectualii occidentali vor cinsti cum se cuvine această dată. Mă tem că nu. Mă tem şi nu mă tem. Pentrucă e în firea lucrurilor ca anumiţi intelectuali să pună noi straturi de uitare peste acela care le-a diagnosticat laşitatea, le-a turburat confortul lor de curtezani — curtezani ai puterii, curtezani ai iluziilor — le-a stricat jocul de v'aţi ascunselea cu demnitatea de a fi scriitori şi martori. Scriitorii noştri de stânga — fiindcă despre ei este, bine înţeles, vorba — şi de ei s'a ocupat şi Orwell, se îndeletnicesc acum cu altceva, sau dacă vreţi cu acelaşi lucru: să măsluiască adevărul în numele dialogului, să consacre neotiraniile delicate în numele coexistenţei paşnice, să caute noi "maquis"-uri, (în Venezuela de pildă), să ierte păcatele, toate păcatele, intelectualilor comunişti pe cale de a deveni duhovnici, directori de conştiinţă, dialecticieni de ceasul al unsprezecelea...

Printre atâtea milostive preocupări, m'ar mira să fie loc şi pentru pomenirea Ereticului. Autorul lui "1984" este şi va rămâne un proscris. Nu e normal? Când un Pierre Daix, detractor al celor ce denunţau lumii existenţa lagărelor de muncă forţată sovietice, prefaţează acum cartea lui Soljeniţin? Când Jean-Paul Sartre se indignează retrospectiv de acordarea premiului Nobel lui Boris Pasternak? Când Leonte Răutu îngădue montarea "Rinocerului" lui Eugen Ionescu pe scena unui teatru dela Bucureşti? În Bucureştii tuturor rinocerilor?

În această lume-pe-dos, în care triumful imposturii a devenit cotidian, şi cotidiană răstălmăcirea, e imposibilă o întoarcere spre Orwell. Numai noi cei puţini, cei care ne încăpăţânăm să fim aproape mândri că luptăm cu morile de vânt şi de minciună, numai noi, leproşii cetăţii investite, cei ce trăim printre ziduri, cei ce ne lovim de ziduri, ce care aşteptăm să fim încă odată puşi la zid, de data aceasta nu de inamicii libertăţii, ci de fariseii ei, numai noi nu vom putea uita că George Orwell a murit la patruzeci şi şase de ani. După cum n'am uitat că Albert Camus a murit aproape la aceeaşi vârstă. Şi că azi, mai mult ca oricând, am avea nevoe de neo-utopiile negative ale lui Orwell, de vocea "justă" a lui Albert Camus, pentru a putea îndura — mai uşor, mai omeneşte — laşitatea legiunilor de senili care necinstesc zilnic tinereţea situaţiei de a fi om între oameni, pătează ceas după ceas curajul de a fi pur şi simplu.

Senilii occidentului — n'aţi observat? — veghează acum la ponegrirea conceptului de revoltă.. Revoltei, această dimensiune a naturii şi condiţiei omeneşti, ei încearcă să-i substitue revoluţia. Şi cum odată cu moartea ideologiilor revoluţia pierde din virulenţa statutului ei sângeros, e "revoluţionar" acela care, stârpind în sine revolta, propovădueşte — optimist — revoluţia paşnică, snobismul istoric de a da mâna tiraniilor totalitare, de a le peria metamorfoza, de a le "umaniza", de a le vârî cu orice preţ în concertul "democraţiilor" care, pasă-mi-te, se "socializează". Ne gândim bună seamă la intelectuali, deoarece numai ei se cred îndreptăţiţi să dialecticizeze situaţiile. Acestor funcţionari ai optimismului le-au răspuns şi Albert Camus şi George Orwell. În utopia deaînderetelea care este "1984", în care viitorul e surprins cu elementele prezentului concentraţionar comunist, în universul de frică şi de teroare, dar mai ales de uitare a condiţiei omeneşti, există un singur om. Un singur om asupra căruia Ministerul Adevărului ce fabrică adevărurile zilei nu are nicio putere. Şi e semnificativ că omul acesta care rezistă vieţii şi morţii planificate, e un revoltat. Şi mai semnificativ, prin revoltă el regăseşte în

continuarea în pag. 4

TREI DOMNI, UN SINGUR TEL

de N. BELDICEANU

Incercăm să înfăţişem trei figuri ale istorii româneşti din veacul XVI diferit pricepute, divers răstălmăcite de cercetătorii trecutului nostru. Cei trei voevozi sunt: Despot Vodă, Ioan Vodă cel Cumplit şi Mihai Viteazul. Observăm că ursita le-a fost aceiaşi: moartea silnică, răsplată a luptei duse împotriva unei soarte nemiloase.

Cunoscută este figura lui Despot Vodă din piesa lui Vasile Alexandri, care a impus publicului şi chiar istoricilor o anumită vedere împovărată de unele tendinţe înfăţişate de scriitor. Un fapt trebuie totdeauna luat în samă: Despot, acest aventurier, vânturător de ţări, în plus şi protestant, venetic pe tronul muşatin, era străin de tot ce putea orbi prin pasiuni minore pe contemporani. Dorinţa-i fierbinte se înscrie pe linia valabilă a politicii româneşti statornicită de marile figuri ale coroanei Moldovei: Alexandru cel Bun, Ştefan cel Mare, Petru Rareş. Dealtfel în multe din hrisoave, Despot se înfăţişează cu suspectă insistenţă a fi nepotul lui Ştefan cel Mare, sau urmaşul legiuit a lui Ştefan cel Tânăr. Despot cheamă la luptă împotriva atotputernicii împărăţii otomane, pentru a face iarăşi din Dunăre şi Marea cea Mare hotar Ţării Moldovei. Acest protestant întemeietor de înaltă şcoală, venit pe tron mulţumită unor obscure uneltiri boiereşti, nu era volnic a purta o politică fiscală anti-boierească, asemenea altor principi. Lupta pe care vroia să o ducă cerea o mare sforţare bănească. Despot află două mijloace: ridicarea unei dări de un galben pe cap de locuitor şi durarea unui sistem monetar propriu Moldovei. Prima măsură nu putea fi bine primită. In 1562 ţăranii se răzvrătesc împotriva domniei, iar Ţara de Sus cunoaşte vremi tulburi. Despot promite nemulţumiţilor să pună stavilă bunului plac al dregătorilor domneşti şi boerilor, dar cere ţăranilor să verse noua dajdie trebuitoare luptei ce vroia să o poarte împotriva necredincioşilor. A doua măsură, care n'a scăpat istoricilor noştri, a fost totdeuna privită cu ochii nepriceperii de către cei ce s'au plecat asupra domniei lui Despot. Voevodul încearcă să slobozească ţara din sistemul monetar otoman, care din pricina politicii inflaţioniste a Porţii, avea urmări nefericite asupra întregii economii moldoveneşti. Bănăria domnească scoate piese de aur şi argint. Din nefericire, pentru a-şi procura metalul, Despot recurge la bogăţiile strânse în mănăstiri şi biserici, chiar la odoare. O asemenea măsură din partea unui prinţ care n'arăta nici o osârdie pentru ortodoxie, ridică împotrivă-i pe toţi drept credincioşii. Domnul în căutarea de mijloace de a rupe cu Poarta, de a redobândi pământul aflat sub semilună, reuşeşte să-şi ridice împotrivă cele două adevărate forţe politice şi economice moldovene: boerimea şi clerul. La ele se adaugă nemulţumirea ţărănească. Boerimea era profund supărată de încercarea noului domn de a pune capăt silniciilor ei. El reuşeşte să rănească sentimentul religios al întregii ţări, îşi îndepărtează biserica lovită în bunurile ei; iar ţărănimea năpăstuită cu o dare suplimentară n'are dece să-l

continuarea în pag. 4

DILEMELE EMIGRATIEI

de Gen. Ion GHEORGHE

Printre "adevărurile" glumeţe ale Marchizului de la Palisse se află şi acela după care "călătorului îi şade bine cu drumul, însă numai dacă ştie unde merge." Aşa să fie? Mă îndoesc. Cunosc atâtea şi atâtea porniri la drum fără ţintă precisă. Printre acestea este de actualitate acţiunea iniţiată într'un anumit sector al emigraţiei noastre, chipurile pentru clarificarea şi purificarea atmosferei din aceasta, dar care pare să fie sortită să se afunde în aceiaşi tragică dilemă, în care sau poticnit toate celelalte acţiuni asemănătoare, din trecut. Se vrea înlăturarea relelor ce-au cauzat impotenţa prezentă a emigraţiei româneşti, dar se face eroarea să se creadă, că îndreptarea stă numai în schimbarea *procedeelor* de acţiune, nu în eliminarea *cauzelor* care au născut relele înseşi şi care au condiţionat acele procedee.

Complexul de confuziuni şi de false supoziţii care a creiat aşa zisul Comitet Naţional Român, actualmente spre sfârşitul agoniei lui, a rămas acelaşi, şi tot din el se caută găsirea unei soluţii care ar fi să-i ia locul. Se vrea, cu alte cuvinte, o ţintă nouă, dar drumul către ea rămâne acelaşi ca şi până acum. Aceasta este eroarea, deoarece ţinţa noastră nu este şi nu poate fi decât una şi aceiaşi, fixă şi permanentă; numai *drumul* către ea, dovedit greşit, trebue schimbat.

Se vrea ca purtatorii idealului pentru care luptă şi trebue să lupte emigraţia românească să fie aceiaşi care s'au făcut vinovaţi de năpasta abătută asupra noastră, sau care — cu îngăduinţă fie spus — au contribuit la mărirea proporţiilor acestei năpaste. Aceasta înseamnă persistarea în dilema în care ne sbatem, ca victime ale confuziei că magia unor simboluri tradiţionaliste ar putea suplini deficienţa dovedită a sentimentelor lor naţionale şi deci pierderea bazei morale- singura care ar îndreptăţi pretenţia lor la conducerea acţiunii naţionale a emigraţiei. Şi se mai vrea încă stăruirea în acceptarea *tutelării* de către una sau alta din forţele internaţionale, cu subordonarea implicită a intereselor noastre naţionale celor ale lor. O gravă confuziune şi aceasta, ieşită din supoziţia falsă că forţa morală a unei emigraţii şi deci eficienţa ei ar lâncezi fatal, dacă n'ar fi impulsionată de mijloace materiale cât mai grase, de care numai o forţă tutelară dispune, fără ajutorul căreea, deci, nu s'ar putea face nimic. O altă dilemă, prin urmare, din care nu se vrea ieşirea, pentrucă se pare că este grea concepţia unei lupte naţionale, *fără confort* şi *expediente*.

Acesta a fost drumul urmat până acum către atingerea ţelului nostru naţional, în lupta pentru eliberarea poporului român de subt jugul regimului nefast din Ţară. S'a pornit la acestă luptă, în cap cu simboluri decăzute de mult şi iremediabil dela îndreptăţirea conducerii, şi subt o tutelă, presupusă prielnică intereselor noastre, dar numai dacă ele nu stânjenesc întru nimic pe ale ei. Riscul acceptat astfel, în schimbul subvenţionării personale ale "conducătorilor" dar nu a luptei naţionale propriu zise, s'a dovedit, după cum era de aşteptat, catastrofal Când cuţitul a ajuns la os, au început unii şi alţii, toţi bine intenţionaţi desigur, să caute ieşirea din această tristă situaţie. Din nefericire, acţiunea se dovedeşte lipsită de unitate, fiindcă consecinţele nu sunt la fel trase. Unii sunt plecaţi în căutarea unei ţinte, pe care o speră nouă, dar pe vechiul drum, în frunte cu balastul vechilor simboluri ce şi-au pierdut această calificare, şi cu fascinaţia în ochi a opulenţei unei sau altei forţe tutelare, de a cărei presupusă subvenţionare nu se pot lipsi.

Alţii aleargă după himerele din trecut, care nu mai pot găsi interes şi înţelegere nicăeri.

Şi într'un caz şi în altul, ţinţa nouă căutată nu

continuarea în pag. 6

DRAGUTESCU – LA MADONNA DEI FIORI – ROMA 1964

TRANSIT PRIN NICARAGUA*

Baionete în aeroport
şi tăcerea
ţinând discursuri
aici
unde prietenii îmi spun
"casa-i a ta"

azi
nu pot măcar
să cobor din avion
să beau o cafea
sau să cumpăr
un pachet cu ţigări.

ŞTEFAN BACIU

* *Din cartea de poeme "Pasaporte y panuelo", care va apare în limba spaniolă, în Managua, Nicaragua.*

DUPĂ DREPTUL TÂLHAR

Ora nu mai răspunde lăuntric, străină,
Umple cu duhul însingurării suflete, case.

Nicio creştere nu se sfinţeşte în vis —
Doar în sinea-i stearpă, beată de vină
Ora se împarte asemeni femeii păcătoase...

Aud glasul ei: Mai trebue ucis cineva!
Işi sporeşte ziua nisipul ei de zădărnicie
Iar noaptea scapără stele înzadar.
Iisus sângeră aproape, intre noi,

şi ora se mântuie: Fie-mi mie, Doamne,
După dreptul tâlhar...

THEODOR ZUCA

COMUNICARI

La ATENEO VENETO a fost prezentată, la 29 Ian. 65, comunicarea "RAPPORTI CULTURALI ROMENO VENEZIANI", pregătită pentru Ateneu de regretata Profesoară ALEXANDRINA MITITELU. Comunicarea a fost cetită de Prof. Francesco ANELLI.

SEMNALARI:

Jorge USCATESCU, *Shakespeare y la critica* (ABC, 16 XII. 64, Madrid);
Nuevo y viejo arte de la guerra (ABC, 18. XI. 1964);
El elefante y la libertad (ABC, 3. 1. 1965).

Mircea POPESCU, *Il premio Giardini a George Uscatescu* (FOLLA, Roma 8 Nov. 1964).

Radu A FLORESCU, *La Morale des Elections Américaines* (L'ACTION, 25 Nov. 1964, Manchester, N. H.).

VASILE POSTEUCA, *Dialog cu ţara, ori dialog interior?* In AMERICA, 21 Ianuarie 1965.

MIRCEA ELIADE:

FRAGMENT

DINTR'O CARTE DE AMINTIRI

București, 1932

Când mă dusesem să-l văd pe Rădulescu-Motru, mă aşteptasem să-mi pună mai ales întrebări despre filozofia indiană. Îmi scrisese odată la Calcutta că încercase, în repetate rânduri, să citească Upanishadele şi textele vedantine, dar nu izbutise; spera să-i pot explica eu, când mă voiu întoarce, de ce asemenea texte sunt considerate de unii de mare interes *filozofic*. L-am găsit mai tânăr, mai sănătos şi mai lucid decât îl cunoscusem în primul an de Universitate, în toamna 1925. (Îşi făcuse, între timp, operaţia de întinerire). Mi-a pus foarte puţine întrebări cu privire la filozofia indiană. În schimb, de câte ori mă duceam să-l văd, Rădulescu-Motru nu obosea descusându-mă despre experienţele mele în Bengal şi Himalaya, despre situaţia politică, în deosebi despre Gandhi şi mişcarea naţionalistă.

Cine nu scăpa o singură dată prilejul să aducă vorba despre filozofia indiană era Mircea Vulcănescu. Locuia tot în casa părintească din strada Popa Soare, dar era căsătorit a doua oară, cu Marguerite, şi avea deja o fetiţă. Se îngrăşase destul în ultimii ani, dar faţa îi rămăsese tot frumoasă, cu ochii mari, negri, adânci. Aşa a rămas până la ultima noastră întâlnire, zece ani mai târziu – continuând să se îngraşe, umblând însă vioiu, plimbându-se necontenit prin cameră şi neîncetând să vorbească, despre orice, sclipitor, cu aceiaşi uluitoare erudiţie şi claritate. Citea tot, în toate direcţiile, şi orice ar fi făcut, făcea mai bine ca ceilalţi. Când s'a hotărât să joace bridge, a învăţat, cu îndărătnicie şi metodă, câteva săptămâni – şi apoi a ajuns campion. Scria cu aceiaşi uşurinţă şi competenţă despre probleme de teologie răsăriteană, economie bancară sau un roman modern. Odată i-a căzut în mână o revistă franceză care anunţa un concurs în legătură cu romanul detectiv în curs de publicare. Mircea Vulcănescu a citit romanul şi a răspuns pe loc. Şi, evident, soluţia găsită de el era cea justă. Câteva săptămâni în urmă numele lui se afla în fruntea listei.

Scria destul de mult, dar publica puţin şi numai silit de prieteni, sau de împrejurări. Era, cum amintea el că fusese şi Goethe, un „scriitor ocazional". Intervenea în polemici sau publica un articol ca să apere un prieten atacat pe nedrept. Publica mai ales în *Cuvântul*, nu numai pentrucă îi plăcea ziarul, dar mai ales pentrucă avea pentru Nae Ionescu o admiraţie şi o iubire fără margini, pe care a păstrat-o până la sfârşit, chiar când, câţiva ani mai târziu, nu mai era întotdeauna de acord cu activitatea politică a Profesorului. De cele mai multe ori, însă, Mircea Vulcănescu scria pentru el şi pentru câţiva prieteni: esseuri, mici studii despre probleme obscure sau nefamiliare, planuri elaborate de viitoare tratate de teologie, morală sau economie politică.

In anul acela era Directorul Vămilor. Nu înţeleg prin ce miracol s'a putut menţine în post atâţia ani, pentrucă era mai mult decât incoruptibil: era de o onestitate rigidă, uneori fără contact cu realitatea. Mi-a mărturisit odată că nu avea alt criteriu decât Regulamentul Vămilor, pe care nu-şi îngăduia să-l interpreteze, ci îl aplica *ad litteram*.

Dela el am aflat că Stelian Mateescu fusese de curând internat. In ultimii ani căzuse oarecum în mania religioasă, dar scrisese totuşi, spunea Mircea, câteva nuvele extraordinare. Apoi, pe neaşteptate, a izbucnit: a venit într'o seară la Mircea, a scos de sub palton un cuţit mare, de bucătărie, şi s'a repezit la el să-l înjunghie. Plănuise să-şi asasineze cei mai buni prieteni – ca să-i apere, pare-se, de ispitele Diavolului.

Înafară de Nae Ionescu, Mircea era singurul cu care discutam pe îndelete filozofia indiană. Il interesa mai ales soteriologia şi estetica. Cum avea o memorie prodigioasă, îşi însuşise repede întreaga terminologie tehnică. Ceilalţi prieteni îl ascultau uluiţi, când mă întrerupea ca să adaoge un detaliu sau să precizeze o expresie. Cum avea timp de toate, nu numai că-mi citea foiletoanele din *Cuvântul*, dar asculta şi conferinţele pe care începusem să le ţin la Radio. Adrian Maniu era pe-atunci directorul programului cultural dela Radio. Imi trimisese vorbă prin Ionel Jianu că vrea să mă cunoască. Întovărăşit de Jianu, m'am dus să-l văd la Radio, în strada Edgar Quinet. Mi-a propus să citesc două texte pe lună, de câte 20 de minute, despre India. Primeam 800 de lei de conferinţă. Am acceptat cu bucurie, pentrucă în afară de modestul salariu dela *Cuvântul* nu aveam alte resurse, şi-mi era ruşine, la 25 de ani, să mai cer bani de-acasă.

Probabil că aceste conferinţe la Radio – multe din ele publicate, în 1934, în volumul *India* – au contribuit considerabil la popularitatea mea. Când am fost invitat să vorbesc la Fundaţia Carol I despre Rabindranath Tagore, sala era arhiplină. Am vorbit fără note şi, din păcate, nepregătit – dar succesul a fost cu atât mai mare. M'am lăsat oarecum purtat de „inspiraţie", am evocat nopţile fierbinţi ale Bengalului, arborii încărcaţi cu licurici din Chandernagore, întâlnirile şi convorbirile cu poetul la Shantiniketan. Nu cred că publicul a învăţat prea multe, dar fără voia mea îl purtasem până în preajma lui Tagore – şi entuziasmul n'a mai cunoscut margini. Deatunci am fost necontenit invitat să vorbesc despre India.

La ieşire, printre atâţia alţi prieteni, mă aştepta Constantin Noica. Mi-a atras atenţia, cu zimbetul lui pe jumătate blând, pe jumătate ironic, că pronunţasem greşit anumite cuvinte; spusesem, bunăoară, „armoniat". Pe Noica îl ştiam de mult, din liceu. Dar cum eram cu trei sau patru ani mai în vârstă (el intrase în Universitate în toamna când eu plecam spre India), nu apucasem încă să ne împrietenim. Îmi scrisese câteva scrisori, la Calcutta, care mă entuziasmaseră. Băiatul sfios pe care-l lăsasem la plecare se maturizase neaşteptat de repede. Curând după întoarcerea mea aflasem dela prieteni comuni experienţele universitare ale lui C. Noica. In primul an urmase neregulat cursurile şi citise la întâmplare, ce-i căzuse în mână; era pe-atunci, cum mărturisea el, zâmbind, mai târziu, „monden". Îi plăcea să danseze şi nu lipsea dela nicio petrecere. După încheierea anului, în vară, îşi dădu seama că nu se alesese cu nimic. S'a hotărât atunci să-şi organizeze viaţa şi studiile într'un chip inteligent. Cum spunea el, „nu ştim decât ceeace învăţăm". S'a hotărât, deci, să înveţe, temeinic, filozofia. Şi-a întocmit un program, şi s'a ţinut de el până la doctorat. Când, toamna, s'au redeschis cursurile, Dinu Noica era acolo, în prima bancă (venise cu o jumătate de ceas mai de vreme, ca să-şi poată alege locul cel mai bun), cu caietul de note pe genunchi. A urmat cu o neclintită regularitate cursurile pe care le alesese. Se apucase să înveţe greceşte, şi citea în fiecare zi, un anumit număr de ore, un clasic al filozofiei. Aşa a citit, de patru ori, *Critica Raţiunii Pure*. Nu mai citea ca să se informeze, ci ca să înţeleagă, să înveţe cum filozofau cei mari – Platon, Aristot, Kant, Hegel. Îşi pregătea acum Licenţa cu P. P. Negulescu, dar nu avea de gând să plece pentru doctorat în străinătate. Pe deoparte pentrucă, spunea, mai avea de învăţat în ţară; pe de altă parte pentrucă plănuia să se căsătorească, pe curând, cu Wendy Muston. De toate acestea aveam să aflu mai târziu, când începusem să ne împrietenim. Atunci, în seara conferinţii despre Tagore se mulţumise să-mi facă unele observaţii stilistice. Cred că venise însoţit de un coleg de Universitate, un tânăr din Sibiu, blond, cu părul zburlit pe frunte, Emil Cioran. Îmi aduc aminte că i-am revăzut curând în primăvara aceia, la mine în mansardă, împreună cu alţi prieteni. Căci, pe la sfârşitul lui Martie, Rădulescu-Motru îmi obţinuse un concediu de o lună de zile ca să pot lucra la teză, şi-mi reluasem astfel viaţa de student. Teza era în parte redactată, dar în limba engleză; mă trudeam acum să traduc în româneşte capitolele pe care le socoteam susceptibile de a interesa profesorii din comisia de doctorat. (Lăsasem bunăoară laoparte multe din analizele formelor populare ale practicilor yoga care, mai târziu, în ediţia franceză din 1936, vor atrage în deosebi interesul orientaliştilor şi istoricilor religiilor).

Regăsisem însfârşit mansarda. Puteam rămâne iarăşi, ca pe vremuri, până târziu după miezul nopţii la masa de lucru, fără grija că va trebui să mă deştept a doua zi la 4 dimineaţa ca să pot ajunge la timp la regiment, la Ghencea. Îmi cumpărasem rafturi noi ca să pot aşeza cărţile aduse din India. Regăsisem dosarele şi caietele din Ripon Street şi Bhowanipore. In fundul sufletului, ca o taină, păstram încă hotărârea să mă reîntorc îndată după doctorat. Răspundeam cu o falsă exuberanţă scrisorilor primite dela familia Perris. (In fond, India *aceasta* nu mă mai interesa de mult). Pe de altă parte, Bucureştiul pe care începeam să-l deprind din nou mă atrăgea tot mai mult. Mi se părea că mă aflu într'un oraş încă necunoscut, plin de resurse; că trăiesc un moment privilegiat, când fiecare dintre noi ar putea creia, cum îmi plăcea

continuarea în pag. 5

VASILE POSTEUCA:

PENTRU PRIETENI

Citeşte-mi fruntea. Stelele şi lutul
M'au înţeles. Mi-i răsteu'n doi peri.
Cum veacu-şi scrie zodia cu cnutul,
In loc de mâne, eu mă duc spre ieri.

De-mi arde râul lacrimii pe faţă,
Nu e că plâng, că-s singur ori străin;
Ci doar moartea mi-a intrat în viaţă,
Şi'n loc să merg, de-o vreme par'că vin...

Ascultă—mi vâlvătaia din cuvinte:
Mi-i gura bătucită de noroi.
Sunt gol şi-n noapte golul e fierbinte.
— Ne-am semănat, şi-acum ne ducem goi.

Absent, mă strădui să imit copacul
Ce-şi mută iarna floarea'n rădăcini,
Şi-i fură iernii semnele şi leacul,
Tăcerea şi smerenia din spini.

Mă vezi râzând că n'am destin nici ţară?
Cifrează-mi astăzi vorba de-a'ndărăt;
Sunt tot cel vechi: în rugă şi ocară;
Dar prind a fi, şi nu mai ştiu s'arăt...

M'auzi, fraţine? Singurul aproape
S'a'ntors învins în vechiul testament;
Iar pe Isus stau spânii să-l îngroape
Ca pe-un Nebun pe noul continent.

Sunt prea departe? Ţi-se'ncurcă şirul?
Ne coace desnădejdea pe-amândoi.
Nu blestema, ci ia-mi pe mâni delirul
Şi'nşiră-te'n convoiul de strigoi...

Ne-om scăpăra, din noapte, dimineaţă,
Sub scândura de raclă ce ne'nchide: —
De-abia aici ne luminăm la faţă...
— Şi tu plângi, mă?

— Ride, paggliaccio, ride...

King City, 25 Dec. 1964

DRUMUL

E pe la cotitura inimii, în clipă.
Rănit de zid, străvezi: o iai în pripă
Spre plisa mării, ori, pieptiş, în munte,
Şi'n urmă se dărâmă mal şi punte.

Şi pasul par'că bea viziuni supreme,
Nu scrie locul, nu se'nseamnă'n vreme.
Se'mbată'n ştire, în aici şi-acum.
Adâncul inimii deschide drum...

Un pas însumă mii de ani-lumină
Şi mestecă luceferii cu tină;
Împărăţia s'aromeşte'n dor,
Cântec şi rugă, frunză de-alior...

Cuvintele desfarmecă tăcerea.
În ele timpul otrăveşte mierea;
De-aceea plâns prin colb, uitând de vreri,
Veghezi netimpul, mergi spre nicăieri...

De bate'n uşă un vecin din veac,
Tu vii din morţi, şi vreai să-i fii pe plac;
Şi el se miră: i-ai părut străin.
Ce-i dai tu apă, când el are vin?...

Te'nchini, şi pui zăvoare şi zăbrele,
Că până'n inimă-s distanţe grele,
Şi ia netimp să măsuri universul.
Că nu-i atâta drumul, cât e mersul...

Eşti fericit c'ai învăţat pe unde
Se merge-acasă. Inima răspunde
Şi când te' nneacă noaptea, ceaţa, fumul,
Ea se deschide şi-ţi arată drumul.

GRINDAR BIOGRAFIC

Beau din fântâni de fragedă copilărie
Tăcere ce mă'ntâmpină mirată,
Sub mărul, numai flori şi melodie,
În care'ncepe inima să-mi bată...

Mânile mamei, între cer şi creangă,
Mă leagănă ca'n vis, de subsuori,
Descântec de azur, parfum şi flori,
Şi svon prelung de codru şi talangă...

Port secerişul verilor fierbinţi
Şi toamne cu pomete brumării,
În pieptul greu de ţarini şi părinţi,
Urcând un vraf de visuri spre vecii...

52! Aceeaşi căldăruşă,
În care-am moştenit din neam comoară,
Îmi taie pâne şi-mi deschide uşă,
Spre cerul naşterii de-a doua oară.

Şi beat de-un licăr, măsur depărtare,
Şi-mi pare nicăierea mai aproape;
Mi-abure nimicu'n semne viitoare
Şi-mi răstignesc trezirea în etape...

A apărut:
VIRGIL IERUNCA: ROMÂNEŞTE, Paris 1964, Fundaţia Regală Universitară Carol I, 376 pagini.

AMINTIREA LUI ORWELL

sine o stare de tinereţe primordială. Prin revoltă şi tinereţe el încearcă să înfrunte Totul. Până la urmă va fi şi el în eşec; însă eşecul lui rodeşte şi defineşte ultima şansă, aceea de a rămâne om printre neoameni.
Ceea ce lipseşte intelectualilor occidentali este, după Orwell, tinereţea aceasta aparte, o tinereţe a conştiinţei. Intelectualii de stânga, afirmă el în esseul "Unde moare literatura", sunt vinovaţi de un fel de cochetărie senilă cu lipsa de onestitate. Ei pactizează cu totalitarismul comunist inventându- şi tot felul de scuze, pretextând că există o necesitate vremelnică a minciunii, când de fapt, "minciunile organizate 'practicate de statele totalitare' nu sunt un expedient temporar . . . ele fac parte integral din totalitarism şi vor exista totdeauna, chiar dacă lagărele de muncă forţată şi poliţia secretă ar înceta să fie necesare". Intelectualul revoluţionar care aderă "momentan" la ideologia totalitară, este, la drept vorbind, un istoric liberal care se ignoră: el crede într'un fel de imuabilitate a legilor istoriei. Ori, lucrurile nu stau chiar aşa. "Din punct de vedere totalitar subliniază Orwell — istoria e un lucru ce trebue mai de grabă creat decât învăţat". Într'adevăr, un stat totalitar are nevoe de o permanentă reconsiderare a istoriei pentru a păstra mitologia infailibilă a castei care domneşte. Într'un regim comunist evenimentele n'au un trecut, pentrucă trecutul e mobil, e mereu în slubja triumfurilor imaginare ale regimului. Intelectualul care aderă la "crearea", adică la falsificarea sistematică a istoriei, se falsifică întâi pe sine. El devine un agent al puterii, un ecou rânced al pretenţiilor ei "dialectice". Un astfel de intelectual este, în primul rând un duşman al libertăţii. Şi Orwell nu întârzie să insiste asupra acestui trist paradox că într'un regim totalitar adevăratul duşman al libertăţii nu este altul decât un asemenea soi de intelectual. "Marele public nu este nici pentru nici împotriva libertăţii de expresie. Marele public nu vrea ca ereticul să fie persecutat, dar el nu va face niciun efort pentru a-l apăra. Marele public este în acelaşi timp şi prea sănătos şi prea stupid pentru a-şi însuşi atitudinea totalitară. Atacul conştient şi direct împotriva onestităţii intelectuale vine din partea intelectualilor înşişi".
Ereticul Orwell are mai multă dreptate ca oricând. Ministerul Adevărului — ce forfotă de intelectuali! — funcţionează din plin. E adevărat că azi adevărurile se cer călduţe, ambigui, moi. Aceasta e ora exactă a istoriei. Ora senilă şi optimistă. Dar cum istoria, aflarăm, se face şi nu se învaţă, va trebui să învăţăm de fapt un lucru soarte simlpu: că totalitarismul are o singură vârstă — 1984.

FRIEDRICH DÜRRENMATT ÎN RUSIA

"Le plus grand des maux dont souffre la Russie cest *l'absence de liberté* . . . où la liberté manque, manquent l'âme et la vérité."

Oprit de a vorbi într'o adunare — unde fusese invitat şi solicitat ca să vorbească — Friedrich Dürrenmatt a fost de asemenea *oprit* să ia contact cu *tinerii scriitori sovietici. De ce?* Poate ca să nu le transmită cumva, vreun virus-de-lepră-morală . . . Dar jignit, dramaturgul elveţian a apus: *Wahrscheinlich damit sie nicht noch jünger werden* . . . În schimb a putut sta de vorbă cu scriitorul sovietic: *Ilya Ehrenburg*, azi om în vârstă, fără de iluzii, pe vremuri vijelios marxist. Şi toată conversaţia lor s'a învârtit împrejurul picturii moderne franceze. Pe scena teatrului din Leningrad se reprezenta, de vreo doi ani, una din piesele dramaturgului bernez: *Les Physiciens*. Autorul s'a dus bineînţeles să-şi vadă piesa jucată. Ceea ce a văzut însă, a fost o curată aiureală. Nici n'a putut să creadă că ar fi piesa lui. N'a recunoscut nimica. La sfârşitul piesei, cei trei Fizicieni, cântau în cor: *Stille Nacht, heilige Nacht*. Colinda sacră de Crăciun a Germanilor. De unde, până unde? Cine să înţeleagă? Buimăcit, s'a dus în culise să se lămurească. Artiştii erau buimăciţi — de buimăceala lui . . .

Experienţa făcută de scriitorul elveţian în Rusia sovietică a fost bogată pe toate planurile. Turişti de această calitate pot fi de mare folos între popoare. Ci nu de aceia care se duc, se întorc, se bat cu mâna pe stomac, zicând: ah, ce bine am mâncat, ce mult am băut!

TREI DOMNI, UN SINGUR ŢEL

aibă la inimă. În faţa unei asemenea nemulţumiri obşteşti Despot nu putea să se împotrivească. Sfârşeşte ucis la Suceava, iar în cele din urmă Poarta are ultimul cuvânt, impunând ţării pe Alexandru Lăpuşneanu.
Un deceniu mai târziu se ridică în scaunul ţării Ioan Vodă cel Cumplit, reprezentant al vechii dinastii. Cunoscut este că înainte de a urca pe tronul moldovenesc, Ioan Vodă a purtat negoţ de giuvaericale. Noul principe venea după înfrângerea încercată de escadrele otomane la Lepante. Împărăţia nu putea în asemenea împrejurări decât să plece o ureche interesată la propunerea domnului muntean, Alexandru Mircea, de o sporire a haraciului. Padisahul, spre a economisi o eventuală campanie, trimete mai întâi un sol lui Ioan Vodă. La 21 Februarie 1574 trimesul împărătesc cere dublarea tributului. Domnitorul într'o şedinţă dramatică a divanului explică boerilor că, în ce-l priveşte, el n'are dece să se împotrivească la mărirea haraciului, acesta fiind suportat de ţară, dar că nu poate rămâne nepăsător la suferinţa iscată de ridicarea nemăsurată a dăjdiilor. În cele din urmă se hotărăşte luarea armelor. Răsboiul cerea aflarea de noi mijloace pentru a face faţă cheltuelilor. Domnul ia o măsură revoluţionară, porunceşte secularizarea bunurilor mănăstireşti. Un act din 7 Mai 1581 aminteşte satele confiscate de Ioan Vodă mănăstirii Sf. Ilie. Din nefericire nu cunoaştem întinderea măsurilor luate de voevod. În orice caz plecarea în bejenie în Transilvania a mitropolitului cu tezaurul, nu poate fi străină politicii religioase, şi este sămn a importanţei ei. Nu este cu neputinţă să fi păşit la o reformă atât de importantă, ca secularizarea, mânat de dorinţa de a stăvili ieşirea aurului şi argintului peste hotare, spre sfintele lăcaşuri dela Sinai şi Sf. Munte. A doua măsură se înscrie tot în domeniul economic, mai precis monetar, şi datează din 1573. Domnia bate o monedă de aramă pe care era înscris: akceaua. Cunoscut este că akceaua sau asprul otoman era o piesă de argint. Adevărat este că la această dată asprul padişahului nu mai cântărea decât jumătate din asprul veacului XIV, şi că titlul lui nu mai era respectat. În ciuda deprecierii, Poarta continua să se agăţe de o ficţiune, să socotească asprul drept o piesă de argint. Piesele de aramă otomane nu erau decât monede divizionare ale asprului. Numismaţii români de ieri şi de astăzi, n'au aflat pricina pentru care domnia a scos piesă de aramă, pe care a prezentat-o drept aspru. Domnul recunoştea realitatea deprecerii akcelei şi bătea o monedă care înfăţişa valoarea reală. O asemenea reformă nu putea decât supăra adânc. Subliniem că măsura este luată înainte de darea în vileag a uneltirilor prinţului muntean, ceeace poate arăta că Ioan Vodă încerca deja să se smulgă sferii turceşti. Poarta nu putea primi deprecierea asprului de domnia moldovenească, când lupta pe însuşi teritoriul ei împotriva unor asemenea practici. În 1564 cadiul de Skoplje primea poruncă împărătească să supravegheze titlul pieselor bătute în oraş, iar un ordin din 28 Mai 1572 punea în vedere cadiului de Constantinopol să confişte aspri de un titlu inferior. Moldova, ţară închinată, nu putea să ia măsuri monetare care erau potrivnice politicii financiare a Porţii. Un firman din 19 Martie 1566 este limpede: domnul moldovean n'are dreptul să practice un alt schimb fără autorizaţia sultanului. În asemenea condiţii domnia avea cu atât mai puţin dreptul să emită o monedă potrivnică hotărîrilor Porţii. În 1574 refuzul măririi haraciului, adăugat deprecerii asprului, nu putea decât umple paharul. În plus politica de confiscare a bunurilor mănăstireşti nemulţumea nu numai clerul moldovenesc, dar şi biserica greacă; iar aceasta putea influenţa asupra atitudinii Înaltei Porţi. În interior domnul nu-şi ascundea plecarea către răzeşime, pe care o apăra împotriva silniciilor şi asupririlor boerimii. Ioan Vodă cel Cumplit are deci împotriva lui nemulţumirea bisericii şi a boerimii, iar în sprijinul lui răzeşimea a cărei credinţă este atestată de Gorecki. Domnul trage sabia. Reluând o încercare a lui Ştefan cel Mare, după zdrobirea la Jilişte a turco-muntenilor, voevodul impune la Bucureşti pe Vintilă Vodă. Nădăjduia ca în acest fel să smulgă Ţara Românească sistemului turcesc. Lovitura dată, în caz de succes, nu atingea numai prestigiul prea strălucitului padişah, dar punea în primejdie aprovizionarea Ţarigradului, care trăia din carnea, grânele şi mierea din principate şi afla lumină în ceara adusă de peste Dunăre. Atacul Munteniei n'a împiedicat pe Moldoveni să se pogoare asupra Bugeacului şi să zdrobească o oştire sub zidurile Cetăţii-Albe. Ţinta nu ne este înfăţişarea luptelor, izbânzilor, sacrificiilor lui Ioan Vodă înconjurat de răzeşi de credinţă şi vândut la un moment de răscruce de o boerime hulpavă şi haină, care avea mai aproape dragostea de arginţi, decât pământul şi slobozirea ţării. Încă odată boerimea se dovedea minte scurtă, mână întinsă, vânzătoare a domnului legiuit. S'a hiclenit împotriva lui Ioan Vodă, cum vândută fost-a în 1538 faţă de Petru Rareş. Răzbunarea Ţarigradului a fost cumplită; uricile păstrează însângerata-i amintire: căci au pierdut hrisoavele din pricina Tătarilor şi Turcilor când au venit asupra lui Ion Voevod şi au prădat ţara, atunci când însuşi Ion Voevod a pierit.
Împilarea continuă, cele două ţari româneşti încearcă aceleaşi nevoi, aceleaşi vitregii. Poarta cunoaşte vremuri din ce în ce mai negre, lumea otomană este zguduită de un vânt de anarhie. Sângele revoltei curge în plin pământ otoman. Populaţia redusă la mizerie se ridică în Tunisia şi trece prin sabie pe Turcii aflaţi în regiune. Câţiva ani mai târziu zurbaua se aprinde în Anatolia, la Erzerum, pricinuită de lăcomia ienicerilor; parte din ei sunt ucişi de zurbagii. În scaunul împărăţiei însuşi, ienicerii în semn de răsmeriţă răstoarnă cazanele şi iau armele; spahiii se ridică. În asemenea condiţii nu-i de mirare că principii dela Bucureşti şi Iaşi iau calea însângerată a scuturării lanţurilor supunerii. Este îndeobşte ştiut, că lumea creştină, agitată de propaganda Romei, fierbea de dorinţa de a se isbăvi de jugul semilunei. Dar dacă pentru Apus şi Europa centrală lupta era mai mult prilej de câştigare de biruinţă, smulgere de teritorii şi acoperire de falǎ, cele trei ţări carpatice se ridicau pentru mântuirea lor. Singură Ţara leşească nu se lăsa ademenită de lupta antiturcă. Aminteam mai sus câteva din revoltele care în veacul XVI au însângerat pământurile otomane. Istoricii noştri, necunoscători ai stărilor din lumea padişahului, n'au văzut legătura. Oraşele de scaun ale celor două ţări româneşti cunosc aceleaşi scene de mascru îndurate de Tunis şi Erzerum. Evenimentele desfăşurate în Noembrie 1594 la Bucureşti şi Iaşi ne sunt ştiute. Cronicarul contemporan Ibrahim Pecevi, care cunoaşte dela un martor ocular zilele de sânge dela Bucureşti, ne lasă o descriere. 4000 (cifra pare umflată) de creditori, ieniceri, greci şi oameni de credinţă ai marilor dregători stambulioţi şi-au pierdut viaţa numai la Bucureşti; nu cunoaştem amănunte pentru Moldova. Baia de sânge a fost pricinuită în mare parte la Bucureşti de totala neînţelegere şi pofta nesăbuită de câştig a creditorilor lui Mihai Viteazul. Profitând de prăbuşirea neîntreruptă a monedei turceşti, aceştia umflau datoriile dincolo de orice realitate. Însuşi martorul turc este scârbit de purtarea creditorilor, care în plus căutau gâlceavă, atacau oamenii pe uliţă, îi despuiau, loveau casele şi chiar palatul.

În istoriografia noastră Mihai a fost privit în diverse chipuri. Mihai Viteazul, pentru N. Bălcescu, este precursorul unirii, pentru N. Iorga, este luptător al reînvierii împărătescului Bizanţ şi liberator al Balcanilor. Pentru P. P. Panaitescu nu este altceva decât exponentul boerimii şi apărătorul intereselor ei. Victor Papacostea împărtăşea opinia lui P. P. Panaitescu, dar o întregea arătând că Mihai şi boerii erau împinşi, purtaţi de anumite realităţi economice ale veacului şi ale regiunii. Boerimea română şi târgoveţii saşi din Ardeal nu mai puteau suferi apăsarea înăbuşitoare a monopolului otoman. Economia celor două ţări era complimentară şi colaborarea nu putea fi decât fructuoasă pentru cele două părţi: boerii mari propiretari şi orăşenii saşi producători a tot soiul de bunuri de consum. În plus boerimea munteană profita de cucerirea Ardealului pentru a încerca să se stabilească într'o regiune mai puţin expusă atacurilor turceşti. Este probabil că cei doi istorici au dreptate. Ne pare că situaţia explosivă din împărăţia otomană, nemulţumirea provocată de anarhia monetară şi în general economică, sunt părtaşe la ridicarea în arme a ţărilor carpatice. Dovada celor ce scriem o aflăm în însăşi actele otomane. Ştiut este că Ţarigradul se aproviziona în cereale şi vite, ceară şi miere pe piaţa românească; ori preţurile, forţat impuse de Poartă grânelor, erau la aproximativ jumătate din preţul real. Pentru vite situaţia nu putea fi mai strălucită. Bunul plac nu ne este dovedit numai de actele turceşti, dar şi de zicala „i-a dat bani pe miere", adică i-a luat-o pe nimica. În plus neguţătorii turci plăteau în monedă de titlu inferior, dar Poarta cerea haraciul în monedă de bună calitate. Ori cei mai loviţi de practicele comerciale stambuliote, care amintesc unele din zilele noastre, erau marii latifundiari.

Studii:
ORESTE POPESCU: *On the historiography of economic thought: a bibliographical survey.* În "Cahiers d'histoire mondiale", vol. VIII, No. 1 (1964), Editions de la Baconnière, Neuchatel, pp. 168—183 (Extras).

MOCOFANII

ăştia, cu virtuţi scheletice de nebuni, visează mizeria şi robia universală."
Reproducând aceste consideraţii, Arghezi le împărtăşea, cum rezultă din întregul context al scrierii, unde se spune, între altele, că *„în visul de o perfecţiune ideală, Ruşii au dat civilisaţiei o formă de fericire cu totul personală: scapetismul"* . . .
Cu privire la Ruşi, împărtăşesc total ideile lui Arghezi 1941 şi, în general, ale Românilor, care-i cunosc bine pe vecinii dela răsărit (şi i-a identificat cu precizie genială Eminescu, când le-a denunţat deşertul sufletesc). Dar, dintre oamenii lor de cultură, Maiakovski, Esenin şi atâţia alţii până la Fadeev au avut măcar curajul gestului din urmă, când şi-au dat seama de impostura revoluţiei comuniste. Nu-mi rezultă până acum că Mihai Beniuc, Zaharia Stancu, Jebeleanu, s'ar fi sinucis . . . Lichelismul lor imperturbabil, ciocoiesc, reabilitează chiar pe Ehrenburg, care a îndrăsnit totuşi oarecari palinodii.
Un ilustru reprezentant al culturii reperiste, cu care am stat mult de vorbă la Roma mai acum câţiva ani, mi-a lăsat la plecare, învelită, o cărticică. La rămasul bun, mi-a spus, cu un surâs trist: „O să vezi titlul cărţii şi ai să mă înţelegi mai bine". Era „Amintiri din casa morţilor" de Dostoievski. Pe carte e semnătura donatorului. Dacă nu ar avea rude apropiate în ţară, i-aş spune numele.

CALENDAR pe anul Domnului 1965, Eglise Orthodoxe Roumaine de Paris.
CALENDARUL "CANDELA" pe anul Domnului 1965, The Romanian Orthodox Episcopate of Western Hemisphere.

În asemenea condiţii nu este surprinzător, că boerimea doreşte din toată inima ieşirea din ghiarele semilunei, distrugerea monopolului otoman, libertatea de a exporta la preţul internaţional. Răsboiul care izbucneşte între Casa de Austria şi Poartă, propaganda Romei şi sentimentele creştine ale domnilor nu puteau decât duce la lupta de eliberare. Un istoric francez, F. Braudel, consideră intervenţia celor trei principate hotărîtoare pentru luptele purtate între Imperiali şi Poartă. Dar Mihai Viteazul trăgând sabia împotriva Ţarigradului a întâmpinat greutatea înaintaşilor: lipsa de bani. A recurs la Imperiali şi la bogăţiile mănăstirilor, dar nu s'a atins de boeri al căror reprezentant era. Nimeni dintre iubitorii trecutului nostru n'a subliniat diferenţa esenţială dintre cei doi domni care au ridicat steagul independenţii, au cunoscut izbânzi şi au sfârşit într'un mod tragic. Am văzut mai sus că Ioan Vodă cel Cumplit s'a sprijinit în lupta Moldovei pe răzeşime, care l-a urmat cu credinţă, în vreme ce boerimea s'a hiclenit, l-a vândut. Mihai Viteazul representantul clasei marilor latifundiari nu dispunea de o armată de ţară ridicată printre moşneni, ci de oşteni năimiţi. Oastea lui este o amestecătură de mare boerime însoţită de slujitori ei şi de un mare număr de lefegii moldoveni, balcanici, cazaci şi nemţi. Iar aici diferenţa între Ioan Vodă şi Mihai apare totală. Ţărănimea munteană nu este solidară cu lupta purtată de domnul ţării, din potrivă, cheamă adesea pe Turci, sau caută adăpost la Sud de Dunăre împotriva asuprirei,legării de glie. Cei doi principi reprezentau în faţa aceluiaşi duşman două lumi diferite şi antagoniste. Ioan Vodă rămâne credincios liniei marilor Muşatini care se sprijineau pe răzeşime împotriva marii boerimi. Mihai Viteazul este un tip nou de voevod, reprezentantul intereselor marii boerimi, încătuşat ei. Ceeace este lamentabil în domniile lui Despot Vodă şi Ioan Vodă este inconştienţa boerimii moldovene orbită de propriile ei interese. Tragedia domniei lui Mihai Viteazul este alta. Domn representant al unei boerimi, care, de această dată purtată de interesele ei, doreşte să rupă cu Poarta, se află în conflict cu ţărănimea lovită de o totală aservire. Subliniem că prizonieri tendinţilor politice şi realităţilor socialo-economice a vremilor, cei trei principi, Despot, Ioan Voevod şi Mihai Viteazul au sacrificat linii veşnice ale intereselor româneşti.
Pentru a încheia atragem atenţia că jertfa lui Mihai n'a fost zadarnică. În vremurile lui Gh. Rakoczi, Matei Basarab şi Vasile Lupu se va asista la o nouă încercare de adunare a celor trei ţări sub oblăduirea transilvană. Vor trebui să treacă veacuri pentru întruparea Unirii. Atragem atenţia că aceste încercări de adunare a pământurilor carpato-dunărene şi nereuşita lor se înscrie într'un veşnic tragic încercat în antichitate de regatele lui Burebista şi Decebal, într'o periodică fugă din istorie, într'o trăire într'un alt spaţiu.

MOCOFANII

de Mircea POPESCU

Spune un proverb turcesc că pe măgar, chiar dacă-l duci la Meca, tot măgar rămâne. „Meca" românilor e Roma.

Din ţara unde li s'a interzis, dacă nu să scrie, că nu se putea, să publice poemele unor Lucian Blaga, Ion Barbu, Dan Botta, Adrian Maniu, Vasile Voiculescu, vin din când în când la Roma, ca soli ai poeziei româneşti, nişte mărunţi măsluitori ai versului, care răspund la numele de ruşine Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu, Maria Bănuş, Veronica Porumbacu, fosta elevă la liceu a domnişoarei Mititelu („prostuţă, prostuţă", îmi repeta regretata profesoară dela Universitatea din Padova). Au fost şi de curând în Italia, în speranţa că şeful poliţai Beniuc, care-l acceptase în suită şi pe bietul Dragoş Vrânceanu în poziţia subalternă de tălmaci al bandei, va primi mult râvnitul premiu internaţional de poezie „Etna-Taormina". I s'a refuzat, şi politrucul literaturii reperiste s'a întors furios în ţară, unde a trebuit desigur să dea seamă la partid.

Sub titlul, care nimănuia dintre noi nu-i face plăcere: „Românul repetent", un ziar dela Roma a povestit cum s'au întâmplat lucrurile. In schimbul sumei de câteva milioane de lire, pe care Legaţia reperistă din Roma o acordă anual Comunităţii Europene a Scriitorilor – bani pentru astfel de treburi sunt, dar lipsesc pentru muncitorimea proletarizată din ţară –, i se promisese lui Beniuc, care pe plan european e cu totul necunoscut, premiul „Etna-Taormina", controlat în parte de comunişti şi dat, acum doi ani, mai mult din motive politice şi de alt gen, lui Tristan Tzara. De câteva luni de zile, au tot apărut, plătite cu bani grei de Legaţie, articole în presa italiană, nu numai comunistă, recenzii şi tot felul de note privitoare la „poezia" lui Mihai Beniuc. Batajul publicitar n'a servit la nimica. De altfel, e legitimă întrebarea: pe cine speră să înşele reprezentanţii oficiali ai „culturii" reperiste când, plătind cu rândul de ziar, ca pentru reclama oricărui produs comercial, o recenzie ori o traducere dintr'un oareşcare „rimător" dela Bucureşti, se bucură tare şi dau sfoară în ţară de „succesele" culturii româneşti peste hotare? Toată lumea ştie că articolele citate au fost plătite, ori direct în bani ori cu un voiaj turistic în ţară ori în alte chipuri, felurite. Spre cinstea lor, oamenii de cultură din exil au reuşit să publice articole şi studii despre Eminescu, Caragiale, Creangă, Maiorescu, Bălcescu, Iorga în reviste cu autoritate, fără să trebuiască a jecmăni banul ţăranului şi muncitorului român. Din Carmen Sylva au apărut, decenii dearândul, traduceri peste traduceri în tot Occidentul. Dar nimeni n'a considerat-o, pentru aceasta, pe Regina Elisabeta, care totuşi avea mult mai mult talent decât Maria Bănuş, o exponentă de frunte a artei literare româneşti. Mai e şi un alt aspect al chestiunii, care trebuie relevat, şi care denunţă încă odată minciuna substanţială a comunismului. Am răsfoit traducerile italiene din Beniuc, Jebeleanu, Maria Bănuş, Porumbacu. Niciunul dintre aceşti corifei ai literaturii reperiste nu are curajul să se prezinte in Occident cu faţa-i autentică. Altele sunt versurile publicate la Bucureşti, altele cele oferite spre păcăleala cititorului apusean. Primele sunt politicizate la maximum, se reduc în fond la o exaltare continuă a Pemereului şi a şefilor săi, mai mult sau mai puţin în trecere, până mai ieri şi a Ruşilor; celelalte sunt inocente, politiceşte amorfe, vorbesc de dragoste, de natură, de moarte uneori, de viaţă. Dacă ipocrizia e, cum s'a spus, omagiul pe care viciul îl aduce virtuţii, acest truc reperist e cea mai bună dovadă că nici măcar reprezentanţii oficiali ai „realismului socialist" nu cred, ori n'au încredere în lozincile de partid cu privire la literatură şi artă, şi-şi dau seama de superioritatea regimului de libertate pentru prosperarea creaţiei. Uneori ne tentează — dar ne e ruşine de ruşinea lor – gândul de a da în vileag cititorului occidental cele ce scriu „rimătorii" reperişti în ţară: pagini din acea formidabilă „antologie a ruşinii", pe care o alcătuia acum câţiva ani, cu silă imensă, prietenul Ierunca. Ce-ar fi mai revelator, dar în acelaşi timp mai injurios pentru bunul nume românesc, decât a traduce în franceză, în italiană ori în engleză rândurile următoare, pe care Beniuc le-a pus pe prima pagină a „Gazetei Literare" din 13 Noembrie 1958: „Numărul cărţilor mele după Eliberare a crescut . . . Totuşi, eu le socotesc pe toate numai nişte modeste încercări, debuturi mereu reluate, către o desăvârşire artistică şi cetăţenească, pe care probabil nu voi atinge-o niciodată complet şi care cred că se rezumă în aceste versuri, deziderat şi îndreptar:

„Să fii partidului oştean,
Gata mereu în gând şi faptă,
Să dai o judecată dreaptă
Şi să nu tremuri de duşman"?

A trebuit să răsfoiesc, pentru o lucrare, o serie de reviste reperiste din ultimii ani. Impresia generală e că, în diferitele "desbateri" literare, interlocutorii nu expun ori apără ori refuză idei deosebite, ci se denunţă reciproc la partid. Este un fel de „te spun lu domnu!" aplicat la cultură pe plan naţional. „Domnu" pare a fi Leonte Răutu, care se ascunde, fireşte, după un pseudonim.

Dacă, totuşi, pâra la partid i-ar privi numai pe criticii şi teoreticienii regimului, nu ne-am scandaliza, dimpotrivă am avea motiv de bucurie: se mănâncă dracii între ei. Nenorocirea e că, din când în când, denunţul se îndreaptă spre oameni de cu totul altă statură şi merite, pentru vina că nu s'au „moscălit". E bine cunoscut – şi nimeni nu-l va putea uita – infamul atac al lui Beniuc contra lui Blaga, dat pe mâna miliţiei comuniste. Iată un alt exemplar de „critică" reperistă, care poate da măsura abjecţiei nu atât a autorului, B. Elvin, o lepădătură oarecare, cât a unui întreg sistem. Citez din „Gazeta literară" (9 Oct. 1958), articolul din pagina a doua: „Sensul retrograd al poeticei lui Ion Barbu": „Ermetismul poeziei lui Ion Barbu se întemeiază pe un program ideologic reprezentând interesele şi mentalitatea claselor exploatatoare, cu circumstanţa agravantă că scriitorul exaltă în mod lucid, declarat, tendinţele sociale şi spirituale regresive . . . Patima cu care scriitorul se închide în universul său de umbre şi enigme, îndârjirea cu care se apără de orice comunicare umană cu lumea, este tocmai expresia fanatismului retrograd, cu care scriitorul respinge istoria şi mişcările ei sociale".

Numitul Elvin nu critică ermetismul poeziei lui Barbu; îl denunţă pe marele poet la Partid că „respinge istoria", „exaltă tendinţele sociale şi spirituale regresive"; şi, ca să dea un ton şi mai precis de denunţ la poliţie, pomeneşte chiar de „circumstanţe agravante".

Tot în „Gazeta literară" (30 Oct. 1958) am recitit articolul infam al lui Zaharia Stancu: „Pasternak? N'am auzit de Pasternak!" Scriitorului rus i se acordase premiul Nobel pentru literatură, şi lichelaua reperistă s'a pus să-l insulte, ba chiar să-i nege orice existenţă literară. Păstrând, se înţelege, proporţiile, faptul mi-a amintit povestea fanaticului nietzscheian, care obişnuia să scrie pe ziduri, după învăţătura maestrului său: „Dumnezeu a murit! (Nietzsche)." Numai că într'o bună zi a murit filosoful german. Şi pe un zid, unde se citea fraza amintită, a apărut o alta, ceva mai drastică şi mai exactă: "Nietzsche a murit! (Dumnezeu)". De Pasternak istoriile literare vor mai vorbi; şi acum e pe cale de reabilitare şi în Rusia. Zaharia Stancu va rămâne, ca şi Beniuc, numai ca o vorbă de ocară.

In „Contemporanul" (22 Aprilie 1960), preamărindu-l cu osanale pe Lenin, Arghezi se întreabă când „l-am ales întâi, prin simpatie violentă", pe revoluţionarul rus: „Acum 55 de ani când l-am zărit prin Elveţia?". Ii împrospătăm noi memoria marelui poet, pe baza unor crude "Insemnări ruseşti" publicate de el însuşi în numărul din „Revista Fundaţiilor Regale" închinat în 1941 Basarabiei şi Bucovinei, ca „Omagiu mareşalului Ion Antonescu". Citim acolo amintirile, cu memorie hotărît mai bună, ale lui Arghezi: „La Zürich, unde am stat patru zile, trăieşte într'o cameră la un etaj înalt un oarecare Ulianov. Mi l-a arătat, cu spaimă, un Rus, într'o băcănie de cartier. 'E cel mai ursuz şi cel mai primejdios, spune Rusul! Are câţiva aderenţi, şi fiecare din ei e un terorist de un superlativ neatins la noi. Il vezi câtu-i de gălbejit, cu pometele lui văroase. De ani de zile stă singur cuc şi scrie zi şi noapte. Ce scrie? dracul să-l ştie, că nu publică nimic. E un maniac din specia comunistă. Dacă s'ar întâmpla, prin imposibil, să izbutească ăştia, se duce Rusia! Ce mă înfricoşează la ei e inaptitudinea lor la dragostea de oameni, pe care îi dispreţuiesc, facultatea lor rece de nimicire şi devastare, uscăciunea de suflet. Le lipseşte un organ pe undeva, care defineşte omul, şi această absenţă a unui esenţial enigmatic le dă o tenacitate fioroasă. Râvna lui Ulianov e să stăpânească, poate că mai puţin Împărăţia, decât fracţiunile celelalte revoluţionare, ca să le anihileze. Voi nu ştiţi ce-i comunismul rusesc! Regimul de abuzuri de azi, de abundenţă, dezordine şi risipă e, comparativ, blajin. Azi Rusul cântă, se îmbată, iubeşte, joacă şi face revoluţie . . . Apostolii

continuarea în pag. 4

Friedrich DÜRRENMATT în Rusia

de Lucia A. POPOVICI

Scriitorul elveţian de limbă germană: *Friedrich Dürrenmatt*, poet şi dramaturg de renume mondial, a fost invitat vara trecută în Rusia — pe cale oficială — ca să ia parte la sărbătorirea a 150 de ani dela naşterea poetului, pictorului, scriitorului rus: *Tarass Grigorievici Chevtchenko*. Deşi nu cunoaşte limba rusă şi îi e şi silă de tămâieri oficiale, dramaturgul bernez primi invitaţia — ademenit fiind de posibilitatea de a vedea Rusia, de a cunoaşte acest popor, cât şi de a putea observa la faţa locului, rezultatele unui regim, ce se îmbină atât de greu cu natura însăşi a omului.

Odată sosit în Rusia, se trezi şi Sociitatea Scriitorilor Sovietici să-l invite ca să ia parte la o călătorie, ce-l duse dela Leningrad până la Erivan în Armenia.

Intors apoi în Elveţia, poetul bernez, a fost solicitat de către numeroşi ziarişti, ca să le împărtăşească impresiile. Din aceste câteva reportagii, publicate atât în limba germană cât şi în limba franceză, căutăm să ne facem o idee, de cele văzute, auzite şi trăite, de către puternicul dramaturg elveţian, pe pământul imperiului moscovit.

Dacă drumurile sunt lungi şi obositoare, la o altă încercare mai este supus "invitatul strein şi oficial", care vrea să cunoască "farmecul slav" . . . Şi anume să ţie la băutură . . . Şi orice pretext e bun. Se speriase şi scriitorul elveţian — om mucalit şi plin de viaţă — de cum curgea votca pe pământul "tătucilor". Şi poate că aşa se explică şi faptul, că dacă imperiul sovietic duce astăzi lipsă de cereale — cu toate că a secătuit toate ţările subjugate — pe semne că *nu în pâine* se preface grâul *cum-părat*, ci în votcă . . .

Când un modest cetăţean din apus, se duce în calitate de simpul "turist", ca să viziteze o ţară de după perdeaua de fier, el vede sau nu vede, ceea ce este de văzut, dar când un om de cultura scriitorului Friedrich Dürrenmatt se duce ca să înţeleagă un fenomen social — destul de ciudat — el va prinde cu uşurinţă şi specificul acestei naţiuni. Astfel, el ne va spune că sovieticul este un om *leneş*, exprimând această noţiune printr'o savuroasă întorsătură de cuvinte în limba germană: *Sie sind ganz und gar nicht fleißig.*

Invitatul elveţian, a fost deci nevoit să ia parte la şedinţele de comemorare ale vestitului artist şi scriitor rus: *Tarass Grigorievici Chevtchenko*. S'a început bineînţeles cu nelipsita telegramă a "tătucului" zilei, anume Hruşciov, care blagoslovia adunarea şi pe sărbătorit. A urmat apoi vorbăria ruşilor şi a streinilor. Osanalele se întreceau. Poetul ucranian a fost declarat: geniu, erou, creator, premergător al comunismului, etc. De o sută de ori acelaşi lucru. Dar de viaţa, despre opera scriitorului-artist, nu s'a suflat niciun cuvânt. Şi nimeni dintre cei prezenţi şi întrebaţi n'a putut da vreo desluşire. Cu toate acestea sărbătoritul ucranian trece drept întemeetorul literaturii provinciei sale, stăpânind în acelaş timp şi limba-i maternă într'un mod cu totul deosebit.

Născut în 1814 în comuna Mornitz-Kiew, într'o familie de robi, el a fost un copil cu noroc. Proprietarul acelui pământ era un Rus de origine germană: *George d,Engelhardt* pedagog, profesor şi directorul ziarului: *Economia rurală din Rusia*. Om de omenie şi înţelegând condiţiile de viaţă ale sătenilor, *George d'Engelhardt* a *des-robit* întreaga familie Chevtchenko. L-a ajutat pe copilul Tarass să-şi urmeze şcolile, până ce a intrat la Academia de Arte din Saint-Petersburg. Aci tot un Rus de origine germană, faimosul pictor *Karl-Paul Brullov* îndrumează şi-l ajută pe tânărul Chevtchenko. Aşa că în 1840, poetul desrobit publică primul volum de poeme, intitulat: *Cobzarul*. El va spune mai târziu:

> "Etre un bon graveur c'est propager dans la société ce qui est instructif et ce qui est beau. C'est être utile aux hommes et agréable à Dieu".

Dramaturgul eleveţian a fost şi el rugat ca să ia cuvântul. A fost deci nevoit să-şi aştearnă gândurile pe hârtie, spre a fi traduse — dar mai ales cenzurate. A fost şi el înscris pe o listă, ca să-şi ţie rândul. A aşteptat. Vorbitorii se perindau. Vorbeau, vorbeau . . . Mai trebuiau să vorbească încă vreo zece inşi. Aştepa şi Elveţianul . . . Dar deodată s'a proclamat şedinţa ridicată. De ce? Ca să se treacă la mâncare şi la băutură . . . Şi aşa a rămas Elveţianul cu cuvântarea-i în buzunar. A fost publicată mai târziu de către un ziarist-helvet într'o revistă din Zürich, sub titlul: *Die nicht gehaltene Rede*. Adică Cuvântarea ne-ţinută. Iar dacă n'a ţinut-o, pricina a fost, că faimoasa cenzură sovietică, hotărîse ca *să nu fie ţinută*. N'a fost respinsă. Nu. N'a fost tăiată. Nu. Dar s'a făcut în aşa fel, ca omul să nu poată vorbi. Şi omul venise doară în calitate de *invitat*. Dar n'a putut spune nimica. A trebuit să tacă. Ciudată *os-pi-ta-li-ta-te rusească* . . . Şi încă scriitorul-dramaturg a scăpat cu bine. Că iată ce ne spune istoricul elveţian: *Gonzague de Reynold*, în lucrarea sa: La formation de l'Europe, în volumul al şaselea: *Le monde Russe:*

> "Ils sont des êtres contrastés. Ils accueillent et protègent les étrangers mais, sitôt que leurs instincts "se déchaînent, ils se conduisent comme des brutes, rélèvent leur fond de cruauté et leur goût de la destruction. Il faut se méfier de leurs promesses, car ils ne tiennent jamais".

Sunt bineveniţi pe pământ sovietic, doar aceia care le cântă în strună. Şi Friedrich Dürrenmatt nu le-a cântat. De aceea a trebuit să tacă şi să înghită.

Cică unii cred, in o aşa zisă co-ex-is-ten-ţă între apus şi răsărit. Oare? Da. Adică şi mielul poate coexista cu lupul, până ce acesta îşi înhaţă prada. A co-ex-is-ta — pe bază de minciună, de viclenie şi de necinste — înseamnă a se *co-dis-tru-ge*. Care pe care? Mielul co-ex-istă în pântecele lupului . . .

Scurtă, cu miez şi duh, cuvântarea dramaturgului-elveţian n'a putut fi pe placul mai marilor sovietici. Şi iată cam ce ar fi vrut să spună Friedrich Dürrenmatt, despre poetul-artist rus:

> "Chevtchenko este pentru mine un om anume, un destin cu totul hotărît, un individ cu o biografie, o personalitate, care n'a putut fi distrusă de nicio putere, de nicio organizaţie de niciun regim . . ."

Dar cuvântarea n'a fost rostită. Cică programul trebuia respectat. Chiar dacă se jignea un invitat. Cenzura vorbeşte . . .

A apărut:
VINTILA HORIA: LA SEPTIEME LETTRE, roman, Paris 1964, PLON, 352 pigini.

A urmat apoi o excursie de două zile pe Nipru. Scriitorul elveţian a fost încântat să-şi poată potoli zăduful. Dar noroc tot n'a avut. Megafonul huruia necontenit. Huruia până la răguşeală. Intr'un târziu s'a dus să-l caute pe şeful mecanic, spunându-i: "— Eu poet! Muzica urlă! Inspiraţie ioc". Megafonistul a înţeles. S'a făcut linişte. Şi respirând Friedrich Dürrenmatt a exclamat: — Ce păcat că Ruşii sunt în aşa hal, iubitori de . . . muzică.

Din contactul pe care l-a putut avea cu populaţia, a înţeles, că Stalin e socotit drept un criminal, pentrucă el a discreditat comunismul. O reîntoarcere ar fi cu neputinţă. Spaima de războiu e generală, de asemenea groaza că China ar vrea să recucerească Siberia. Şi după aproape cincizeci de ani de regim sovietic, Ruşii îşi dau seama, că *nu* aceasta este viaţa adevărată. Ei încep să bănuiască, să descopere, că au fost scoşi din ritmul natural de desvoltare umană. *Comerţul turistic* le-a deschis ochii. Şi ei vor să ducă acuma o *viaţă o-me-neas-că*. Nu vor să mai fie înnecaţi într'un puhoiu. Se îmbată cu sportul, cu munca, cu politica. Sunt iubitori de serbări, le place să bea sdravăn, să cânte tare. Izolaţi de aproape cincizeci de ani — ca să nu spunem de secole — de după gratiile de fier, întinse de diferiţi "tătuci" ei vor acuma să vadă, să ştie, să cunoască. Cică citesc mult — din ceea ce li se dă. Dar această sete de cunoaştere ar putea să-i trezească de-a-binelea Ideea ce o au Ruşii — în chip general — despre *Elveţia*, este foarte turbure. Cu multă mândrie s'a pronunţat în faţa lui Friedrich Dürrenmatt, numele a doi poeţi elveţieni — intraţi însă de multă vreme în zodia necunoscutului. In ceea ce priveşte *neutralitatea* elveţiană — ea a stârnit zâmbete, ce au vrut să fie discrete — deoarece într'o neutralitate, nu crede nimeni.

S'a luat obiceiul — şi se repetă mereu, atât în apus cât şi în răsărit — ca turistul, care-a depăşit perdeaua de fier, ar fi liber. Liber să vorbească, liber să circule. Da, liberi sunt aceia care nu caută nimica, nici să ştie, nici să vadă. Iar şmecheria ce se întrebuinţează în acest vast imperiu, ca un strein să fie indus în eroare, este o adevărată artă, arta vicleniei, *Marchizul A. de Custine*, în valoroasa-i lucrare în patru volume: *La Russie en 1839*, ne spune:

> "Un peu d'attention suffit au voyageur pour apercevoir ce qu'on *ne veut* lui montrer."

Şi tot marchizul de Custine, mai spune:

continuarea în pag. 4

JURNAL AMERICAN

Mircea Eliade și fenomenul american, ca titlu de eseu, ne-ar ispiti mult în încercarea de a discuta implicațiile mai adânci ale cărții lui Altizer: „Mircea Eliade și dialectica Sacrului". Subliniam sumar, în numărul trecut, că Thomas Altizer etichetându-și cartea cu sloganul lui Nietzsche: „Dumnezeu e mort", pare a fi interesat în primul rând să-și valideze, prin Mircea Eliade, propriile convingeri perfect stratificate și partizane, despre civilizația modernă în dimensiunile căreia Hristos e pus sub semn de întrebare. Spunea Rilke, citând pe un francez, că gloria e suma erorilor ce se adună în jurul unui nume mare. Criticii își răsfrâng propria lumină în prisma marilor creații și văd în ele bogăția sau sărăcia propriilor valori. Nu ne excludem acestei constatări, ci vrem numai să subliniem că Altizer nu prezintă decât sumar și parțial imaginea lui Mircea Eliade în filosofia contemporană. Marele gânditor și scriitor român a fost recent recunoscut și răsplătit, pentru contribuția sa la „*pietatea omului modern*" de către *Asociația Catolică pentru Artă*, prin acordarea *Medaliei de Aur*, în congresul Asociației, ținut la Washington, în August trecut. Această *medaliere* vine să sublinieze locul de frunte pe care Mircea Eliade îl ocupă „în rândul gânditorilor creștini" și să-i elogieze activitatea depusă „în promovarea înfrățirii între toți oamenii sub oblăduirea lui Dumnezeu". Deși urcat pe piedestalul istoriei religiilor, Mircea Eliade n'a ezitat nici o clipă să prezinte cu demnitate și mare răspundere științifică misterul cristic în filosofia sa centrată logic în ceea ce el numește pregnant „*coincidentia oppositorum*". În ultima sa carte „*Mefistofel și Androginul*", ni-s'a părut că autorul *Nopții de Sânziene* pune cu foarte mult curaj și aplomb tocmai problema realității creștine, ca trăire interioară, ca poartă de renaștere a omului modern. Cazuri concrete de mistică creștină sunt luate chiar din viața americană. Isus e arătat ca dimensiune necesară a omului modern. Până la răgazul unei reveniri mai ample asupra acea ce numim noi „*Omul la Mircea Eliade*" fie-ne permis să subliniem nota de sfială creștină și de omenie în tot scrisul lui Mircea Eliade. Așa cum ne învrednicim noi a-l vedea, credem că i-se potrivesc perfect și-l simbolizează, rândurile pe care el le-a semnat alături de G. Racoveanu întru cinstirea lui Nae Ionescu:

„Dacă s'ar fi născut și ar fi trăit într'un sat, cu un veac, două în urmă, ar fi rămas toată viața un plugar; ar fi iubit stelele și cântecele; și-ar fi crescut feciorii în credință și în cuviință, și și-ar fi sfârșit zilele, senin, ca sfetnic și judecător, între oamenii buni și bătrâni".

De câteori citesc o nouă carte a lui Mircea Eliade îmi revine în minte imaginea *Moșului* din *Noaptea de Sânziene* care urcând la munte se întreabă la fiece popas: mai e mult până la stână?, și tot el stă garanție că stâna e o realitate, că ajungerea la ea nu e numai o posibilitate, ci și supremă datorie.

Solia literară. Gazeta Episcopiei Românilor Ortodoxi din America și Canada ne face bucuria unui supliment literar măcar de câteva ori pe an, dând prin aceasta o posibilitate de expresie și realizare artistică scriitorilor care țin la privilegiul sfânt de a gândi și visa românește. Nicolae Novac, rânduitorul acestor pagini, merită toată recunoștința pentru acest pas în afirmarea culturală a Românilor americani. Nu trebuie uitat niciodată faptul că și această afirmare e posibilă numai datorită spiritului ziditor al Vlădicăi Valerian, care înțelege să primească condeierii exilului sub streșina bisericii. E mult mângâietor faptul că și creația artistică a exilului poate fi pusă sub semnul lui Dumnezeu.

LA ÎNCHIDEREA ANULUI

Martin Luther King, laureatul premiului Nobel pentru *Pace*, prezice că în circa două decenii președintele Americii s'ar putea să fie de culoare neagră. Nu tot aceleași auspicii sunt pentru Africa. La Casa Neagră vor fi cu siguranță atotstăpâni numai canibalii, în deceniile ce vin. *Majoritatea covârșitoare* care i-a deschis drum de glorie spre Casa Albă lui Lyndon Johnson trebuie privită real ca o demonstrație de forță din partea Brotherhood-ului din spatele celor două partide interior. S'a văzut dela mii de poște că nu partidul contează, ci *suprapartidul*. Și acest supraparțid are multe secții și multe fețe. Confluență a tuturor internaționalelor, a indiscutabilei conspirații antichristice, el guvernează din umbră, reducând toată mașinăria democratică la rol de fațadă mincinoasă, la despot de brainwashing electoral și de mișelnică perversiune a libertății de cuvânt, la *diformarea* opiniei publice.

VASILE POSTEUCA

FRAGMENT

să spun, „opere majore". N'aș fi vrut să mă reîntorc în India înainte de a sfârși ceva, de a publica măcar o parte din manuscrise.

În iarna aceia transcrisesem din caietele mele de note o serie de însemnări și comentarii, care avea să apară, câteva luni în urmă, într'o cărțulie de vreo sută de pagini, *Soliloquii*. Împreună cu Mihail Sebastian și Ion Călugăru hotărâsem să publicăm o colecție pe care o intitulasem „Cartea cu Semne". Cred că totul a pornit dela asigurarea pe care ne-o dăduse Zaharia Stancu, că Torouțiu, directorul tipografiei Bucovina, e dispus să ne publice colecția în condiții neașteptat de avantajoase. Torouțiu se mulțumea cu un avans modest; restul îl puteam plăti după vânzarea primelor 5–600 de exemplare.

Așa începuse Zaharia Stancu să publice *Azi*. De apariția acestei reviste, în care aveam să fiu mai târziu necontenit atacat, eram și eu, într'o anumită măsură, responsabil. Nu numai pentrucă am colaborat dela început (primul număr se deschidea cu fragmente din *Soliloquii*, iar în al doilea sau al treilea număr am publicat pagini din Jurnalul indian, sub titlul *Șantier*). Dar ca să poată aduna suma care-i trebuia pentru avans, Zaharia Stancu s'a gândit să organizeze câteva conferințe și șezători literare în orașele dela Dunăre, și m'a rugat pe mine să vorbesc (evident, despre India). Am acceptat, pentrucă venea cu noi și George Mihail Zamfirescu, a cărui *Madonă cu trandafiri* îmi plăcuse mult. Îmi amintesc de Oltenița, de Roșiorii-de-Vede, de ulițele înzăpezite, și înglodate când se topeau zăpezile. Îmi amintesc de sălile prost luminate, tixite de tot felul de oameni – dela primar și preot, până la elevi și fete de liceu, și familiile oamenilor politici, de inevitabilul tânăr intelectual cu veleități de scriitor sau cărturar, care venea să mi se plângă, după conferință, că se simte ratat din cauza „mediului". (Îmi amintesc cât am fost de crud odată – și poate chiar nedrept – când, înaintând anevoie prin glod, sub lumina palidă, murdară, a felinarelor cu gaz, și ascultând tovarășul plângându-mi-se, l-am întrerupt cu brutalitate: Să nu crezi că scriitorii ruși din secolul trecut aveau străzi mai bune. Dar aveau desigur mai mult talent … Nu știu dacă aveam dreptate dojenindu-l astfel. Dar îmi continuam „Scrisorile către un provincial", îi repetam ce proclamasem necontenit din 1927 încoace: că nimic, *absolut nimic*, nu poate steriliza o creiativitate spirituală atâta vreme cât omul este – și își dă seama că este – *liber*. Că numai pierderea libertății, sau a conștiinței libertății, poate steriliza un spirit creiator).

Nu știu dacă Zaharia Stancu a reușit să-și asigure primele numere din revistă cu ce-a câștigat la „șezătorile literare" dela Dunăre. *Azi* a apărut în iarna 1932. Mihail Sebastian și Ion Călugăru, care colaboraseră la primul număr, au pregătit fiecare câte un volum pentru colecția „Cartea cu Semne". Sebastian, *Fragmente dintr'un carnet găsit*, iar Călugăru *Paltoane și nimic altceva*. Toate trei cărțuliile au apărut împreună, în primăvara 1932. Îmi aduc aminte că am intrat într'o dimineață în biroul lui Nae Ionescu și i-am întins toți trei, deodată, exemplarele cu dedicații. Mihail Sebastian în deosebi era fericit. Era prima lui carte, și faptul că o văzuse atât de repede tipărită îl încurajase să pregătească un volum, mai compact, de nuvele, *Femei*. Ca și *Fragmente dintr'un carnet găsit*, nuvelele fuseseră scrise cu un an mai înainte, la Paris. Tipărise câteva din ele în reviste, dar ținea mult să le adune în volum. „Cultura Națională" tocmai publicase cartea unui debutant, *Interior* de Constantin Fântâneru. Sebastian sperase că directorul Editurii, Al. Rosetti, i-l va publica și pe al lui. Dar Rosetti a refuzat și, profund mâhnit, Sebastian s'a hotărât să încerce aiurea. *Femei* a apărut în toamna următoare, la Editura Ciornei.

Volumașele noastre au fost bine primite de critică. Dar difuziunea făcându-se prin tipografia „Bucovina" cititorii le găseau anevoie. Colecția „Cartea cu Semne" anunțase vreo zece titluri. Printre colaboratori se numărau Mircea Vulcănescu, Dan Botta, Paul Sterian. N'au mai apărut decât volumașele de poeme ale lui Paul Sterian și Ilarie Voronca. Nici noi, nici Torouțiu nu eram mulțumiți de experiență așa că, de comun acord, am renunțat s'o mai prelungim.

În iarna aceia cunoscusem, la Mircea Vulcănescu, pe Dan Botta. Îmi dăruise volumul lui de poeme, *Eulalii*, care mă entuziasmase. Venea uneori să mă vadă. Era înalt, frumos, blond și, perorând, ridica brațul drept cât putea mai sus clătinându-și amenințător degetul ("degetul apodictic", cum spunea el). Când a intrat pentru întâia oară în cele două odăițe tixite cu cărți, a exclamat: E o bibliotecă de alexandrin!

Deși citea puțin, și numai pe „clasici" (dela poezia populară la Proust), admira bibliotecile în care găsea instrumente de lucru precise: dicționare, gramatici, studii filologice, ediții critice. Îi plăcea să caute etimologii, îl pasiona istoria cuvintelor, și când descoperea cuvinte rare, adjective uitate, expresii arhaice, le repeta cu emoție, rostindu-le rar, pe tonuri diferite, murmurând la răstimpuri: Ce frumos!

Mansarda ajunsese din nou loc de întâlnire, ca pe vremuri. Mircea Vulcănescu se oprea adesea, în drum spre casă, iar Paul Sterian venea cu soția, Margareta, ca să „regăsească tinerețea studioasă" dela Paris. Margaretei îi plăcea să privească prin ferestruica rotundă, ca de vapor, în timp ce Paul își destăinuia proiectele (un roman detectiv sau o carte de rugăciuni), izbucnind pe neașteptate în râsul lui strident, pe care șovăiai să-l crezi natural, și atunci așteptai, să vezi ce-o să mai spună, să vezi dacă o să mai râdă – și tocmai asta încânta pe Paul: să-și dezorienteze interlocutorul, să-i citească nedumerirea în priviri. Ca și Mircea Vulcănescu, Paul Sterian putea scrie foarte multe lucruri – dar spre deosebire de Mircea, scria pe atunci repede, „în fuga condeiului", cum îi plăcea să repete. Uneori scria într'o singură noapte câteva poeme, admirabile. Alteori, dicta un roman detectiv într'o săptămână. Îi plăcea să picteze, dar renunțase, auzisem, din cauza Margaretei. Ne-am copia fără să vrem, unul pe altul, i-ar fi spus Margareta. Dar câțiva ani mai târziu am aflat că Paul închiriase o cameră, în care își instalase șevaletul – și de câte ori avea câteva ceasuri libere, se închidea acolo și picta. Nu știu dacă descoperirea camerii secrete a contribuit la criza care a izbucnit atunci, prin 1935, și care a dus mai târziu la desfacerea căsătoriei.

Venea adesea Petru Comarnescu, și îmi amintesc că la început vorbeam între noi englezește. Comarnescu petrecuse doi ani în California, unde își luase doctoratul în filozofie, și ținea cu orice preț să nu uite englezește. Scria atunci seria de articole despre omul și civilizația americană, pe care le va aduna mai târziu în volumul *Homo americanus*. Dar, ca deobiceiu, publica în mai multe ziare și reviste, cronici literare, plastice, muzicale. Era neobosit, la curent cu tot ce se întâmpla în cercurile mondene, politice și artistice, și plin de proiecte. Organiza șezători literare cicluri de conferințe. Datorită lui va lua ființă, în toamna aceia, *Criterion*.

Mircea ELIADE

Semnalări:

Alex. von RANDA: *Symbol und Mythos Rumäniens. Mihai Viteazuls Kampf*. In "Der Europäische Osten", Nov. 1964, pp. 639—646.

Lucia A. POPOVICI: *Rumänische Bauernkunst*. In "Der Europäische Osten", Nov. 1964, pp. 629—638.

A apărut:

PAUL MIRON: RODUL ASCUNS, poeme, Evry Petit-Bourg France (fără arătarea anului) Edit. PRODROMOS, 120 pagini.

EXPOZIȚII:

EUGEN DRAGUȚESCU a expus lucrări la S. Giovanni Rotondo și la Galleria Santo Stefano (Venezia).

OLTEA — MARIA ZUCA a expus, la Athena, între 16 Dec. 64 — 5 Jan. 65, o serie de lucrări (tempera pe sticlă): peisagii, icoane, portrete, elogios primite de critică.

A apărut: ALMANACHUL PRIBEGILOR ROMANI 1963—1964, alcătuit de CONSTANTIN ARSENE. Editura "Curierul Românesc", Paris, 464 pagini in 4° (La multiplicator).

P. S. la „Teologie populară"

Un prieten, agronom, mă întreaba dacă subtitlul acestei rubrici trebue interpretat ca un dispreț la adresa agronomiei. Ferească Dumnezeu! Agronomia, ca și silvicultura sunt științe, ca toate științele. Și printre prietenii mei se numără unii agronomi și silvicultori. Când însă agronomul, părăsindu-și terenul său, intră în "grădina sfintei teologii" (cu scopoul de a construi aci o "platformă"), să nu mi se ia în nume de rău dacă vreau să-l ajut, făcându-l atent că uneltele lui nu-s potrivite pentru grădină și că deaceea uneltirea nu poate prinde. (Chiar dacă agronomul ar gugușiuci expresii grave, precum "comunitarismul economiei teandrice"). G.R.

TEOLOGIE POPULARĂ

pentru uzul agronomilor și al altor, oameni de cultură, cu armata făcută, dornici a lucra în "grădina sfintei Teologii".

ECUMENICITĂȚI, ECUMENISME

Dând busna în grădină, agronomii se poticnesc, mai întâi, la terminologie. Pentru ei ecumenic, ecumenism, ecumenicitate și fraternitate universală e tot una. Deaceea mă văd silit "ca specialist" să pun aci puțină ordine. Terminul grec *oikouméni ("hora" sau "gi")* însemna spațiul, pământul locuit *(oikós:* casă, locuință; *oikéo* = a locui). În Evanghelie cetim că: a ieșit poruncă de la împăratul August ca "toată lumea" *(pásan tin oikouménin)* să se inscrie" (Luc. II, 1). Sau în S. Grigorie de Nazianz: Duhul Domnului "a umplut lumea toată": *pepliroke tin oikouménin* (Despre credința ortodoxă, împotriva arienilor).

1. PATRIARH ECUMENIC *(oikoumenikós patriárhis)* înseamnă *patriarh a toată lumea*. A toată lumea creștină. (Deci și Patriarhul Papei!) Cel dintâi patriarh căruia i s'a acordat *oficial* acest titlu (de către sinod. Constantinopol, 587) a fost Ioan IV Postnicul († 595). (Împotriva acordării titlului au protestat Papii). Autoritatea patriarhilor Constantinopolului din vremile apuse, e una; autoritatea lor în zilele noastre, e alta. În anul 1963 patriarhul Alexei al Moskvei scria patriarhului Athenagoras al Constantinopolului că întâmpinarea acestuia cu papa Paul VI în Jerusalim e o chestiune particulară și nu poate angaja, în niciun fel, Biserica Ortodoxă. Iar, în zilele întâmpinării, episcopii bisericii grecești au făcut slujbe rugând pe Cristos Dumnezeu să abată de la Biserica Lui primejdia de a fi toți *una*. La conferința pan-ortodoxă din Rhodos (Nov. 1964) patriarhia ecumenică nu și-a putut impune punctele ei de vedere. S'a hotărît acolo că *niciuna din bisericile particulare existente nu poate vorbi în numele Ortodoxiei*. Și delegații bisericii "particulare" a Constantinopolului au semnat și ei hotărîrea aceasta —

2. SINOD ECUMENIC *(oikoumeniki sinódos)* în sens *etimologic* înseamnă *sinod a toată lumea*. În sens teologic însă înseamnă *sinod infailibil*.

3. DOCTRINĂ ECUMENICĂ nu e doctrina "a toată lumea"; doctrina obținută pe cale democratică, pe calea votului *egal*. Ci e doctrină *infailibilă*. Când cei 300 sfinți episcopi de la Niceea (325) afirmă că hotărîrea lor nu poate fi socotită altfel decât *însăși hotărîrea Fiului lui Dumnezeu*, — procesul valabilității procedurii democratice e închis.

4. ECUMENICITATE înseamnă *infailibilitate*. (Asupra *Ecumenicității* vezi: G. Racoveanu, *Ecumenicitate*, în *Îndreptar*", Freising, Germania, I (1951), Nr. 4, 5, 6, 7, 8, u. 9. Deasemenea: Racoveanu, "*Ökumenizität*" *aus der Sicht der rumänischen Orthodoxie*, în "*Ostkirchliche Studien*", Würzburg, 7. Bd. (1958), Heft 4. Traducere franceză în rev. "*Lumière et Vie*", Lyon, VIII (1952) No. 45; traducere italiană în vol. "*Vita e Pensiero*", Milano 1960).

5. ECUMENISM. Cuvânt de origină protestantă. El definește o mișcare specifică de *gândire și acțiune* având un singur scop: gruparea bisericilor și comunităților religioase "creștine" într'o *unitate nouă*. Ceeace caracterizează mișcarea ecumenică e convingerea că niciuna din bisericile (sau denominațiile) creștine nu deține *adevărul întreg*; că fiecare are o *parte* din adevăr, nu tot adevărul. (Faptul că *ortodocșii* și în vremea din urmă chiar *luteranii* și *calviniștii* socotesc bisericile lor drept singurele *adevărate*, nu schimbă nimic din *atitudinea specifică a ecumenismului*). Având această convingere, ecumeniștii sunt mereu în căutarea unei *baze minime comune* pentru realizarea unității cei nouă?

6. *Prăpastia* dintre *ecumenism* și *ecumenicitate* este evidentă. Multe din comunitățile grupate în mișcarea ecumenică stau subt *anathema* Bisericii creștine. Ele nu recunosc nici cele 7 Sinoade ecumenice (ca ortodocșii și ca romano-catolicii), nici cele 7 Taine ale Bisericii.

Cum se explică atunci prezența Ortodocșilor în mișcarea ecumenică? Prin vreun gând pios de a-i converti la ortodocsie pe *anabaptiști*, pe *tremurători* ori pe *mormoni*? Nu. Prezența lor aci nu le face cinste. Ea se explică prin *frica de catolici*. Și prin *sărăcie*. Mișcarea Ecumenică dispune de fonduri serioase. Și ajută pe toți dușmanii catolicismului.

Adecă pe dușmanii Creștinismului … G. R.

FRAŢIETATE CU TĂGADUITORII CELOR ŞAPTE TAINE

În a treia conferinţă *panortodoxă* ţinută la Rhodos în Noemvrie 1964 (prima în 1961, a doua în 1963) s'au luat unele hotărîri ce interesează pe toţi câţi au salutat întâmpinarea Papei Paul VI cu Patriarhul Athenagoras, în Ianuarie 1964 la Jerusalim.

Se ştie că în a doua conferinţă pan-ortodoxă se hotărîse *"a propune Bisericii romano-catolice un dialog pe picior de egalitate"*.

"Declaraţia finală" a conferinţei a treia (punct. 3) ne lămureşte însă că studiind, în detaliu, problema dialogului cu romano-catolicii *"conferinţa şi-a dat seama că pentru a începe un dialog teologic efectiv e necesară o pregătire adecvată şi crearea de condiţii propice". Atât!*

În aceeaşi declaraţie finală cetim că s'a hotărît *"formarea imediată a unei comisiuni teologice inter-ortodoxe, din teologi specialişti — 1 până la 3 de fiecare biserică locală* — spre a continua discuţiile teologice între biserica ortodoxă şi biserica anglicană.

Iar din punctul 7 al aceleeaşi declaraţii aflăm că în chestiunea *continuării* discuţiilor teologice între ortodocşi şi vechi-catolici, conferinţa hotărăşte, la fel, *"formarea, imediată, a unei comisii teologice inter-ortodoxe, din teologi specialişti al căror număr şi nume va fi anunţat ulterior, după consultarea bisericilor ortodoxe locale"*.

"Dialogul" cu representanţii bisericii anglicane îşi are povestea lui. La noi, în vremea patriarhului Miron, se vorbea chiar de o apropiată *unire* cu anglicanii. Un mare teolog ortodox român a scris atunci (Martie 1937), în ziarul "Curentul", aceste rânduri pe care le punem înainte zelatorilor cumetriei cu tăgăduitorii celor Şapte Taine:

"Biserica noastră ortodoxă crede, de două mii de ani, că în sfânta Împărtăşanie este, întreg şi înfricoşat, viul nostru Dumnezeu Jisus Cristos, cu toată dumnezeirea şi cu toată neprihănita Sa omenire. Aşadar, noi slujim şi aducem divină jertfă la altar: Mielul cel fără prihană care ridică păcatul lumii. Mai deunăzi, nişte drumeţi din lumea largă *(delegaţii anglicani, n.n.)* au poposit la noi şi au început să ne spună:

— Bre! da înapoiaţi mai sunteţi! Toată slujba de la altar este "reprezentare" şi "comemorare". Pânea rămâne pâne, vinul rămâne vin, iar împărtăşirea celui credincios este pur şi simplu "spirituală; cu un Cristos *ceresc* şi *spiritual*". *(Gala Galaction*, Ziua Domnului).

Am reprodus aceste rânduri ale marelui teolog român spre ruşinarea (şi îndreptarea) "ecumeniştilor" români, pentru care credinţele sunt ca inelele din "Nathan der Weise" al lui Lessing: la fel de adevărate, sau la fel de false.

Despre partea Vechilor — Catolici — dacă ar fi rămas acolo unde i-a lăsat Ignaz v. Döllinger, ar fi de stat cu ei de vorbă. Dar unde se află ei astăzi? Şi apoi: ce represintă ei astăzi? Să fie oare — din punct de vedere al *unităţii creştine* — mai util dialogul cu ei decât cu Biserica romano-catolică?

Îndrăcirea stărue. Şi din pricina ei sângeră Corpul mistic al lui Cristos.

G. RACOVEANU

NOU:

C.VIRGIL GHEORGHIU: De La VINGT-CINQUIEME HEURE A L'HEURE ETERNELLE, Paris 1965, PLON, 170 pagini.

DILEMELE EMIGRAŢIEI

poate fi găsită, pentrucă drumul pe care este presupusă este acelaşi care ne-a adus desamăgirile de până acum. Aşa că, contrar "adevărului" Marchizului de la Palisse, nu tot cel se pune pe drum, ştie unde merge.

Salutară nu poate fi decât păstrarea ţintei noastre de totdeauna, adică a credinţei nestrămutate în isbânda idealului de libertate pentru mult încercatul nostru popor, dar pentru urmărirea căreea trebue să păşim neapărat pe alt drum, cu scuturarea lesturilor sentimentale şi a închipuirilor deşarte, precum şi a fatalei erori că interesele naţionale româneşti ar putea fi încredinţate altor mâni decât mânilor noastre.

* * *

A apărut:

DESTIN, 13—14 (1964) Madrid, 202 pagini. Număr închinat lui Mihail Eminescu. Cu un portret de Drăguţescu.

„Es war also in der Neusprache so gut wie unmöglich, verbotenen Ansichten, über ein sehr niedriges Niveau hinaus, Ausdruck zu verleihen. Man konnte natürlich ganz grobe Ketzereien wie einen Fluch aussprechen. Man hätte z. B. sagen können: Der Große Bruder ist ungut. Aber diese Feststellung, die für ein orthodoxes Ohr lediglich wie ein handgreiflicher Unsinn geklungen hätte, durch Vernunftsargumente zu stützen, wäre ganz unmöglich gewesen, da die nötigen Worte daführ fehlten. Im Jahre 1984, zu einer Zeit also, da die Altsprache noch das normale Verständigungsmittel war, bestand theoretisch immer noch die Gefahr, daß man sich bei der Benutzung von Neusprachworten an ihren ursprünglichen Sinn erinnern konnte. In der Praxis war es für jeden im Zwiedenken geschulten Menschen natürlich nicht schwer, das zu vermeiden, aber schon nach zwei weiteren Generationen würde auch die bloße Möglichkeit einer solchen Entgleisung überwunden sein. Ein mit der Neusprache als einzigem Verständigungsmittel aufwachsender Mensch würde nicht mehr wissen, daß „gleich" einmal die Nebenbedeutung von „politisch gleichberechtigt" gehabt oder daß „frei" einmal „geistig frei" bedeutet hatte, genau so wenig wie ein Mensch, der noch nie etwas vom Schachspiel gehört hat, die darauf bezüglichen Nebenbedeutungen von Königin und Turm kennen kann.

(GEORGE ORWELL: „1984". Ins Deutsche übertragen von Kurt Wagenseil, Diana-Verlag Zürich 1964, 284 S.).

DEFĂIMARE CU TÂLC

De vreme ce s'a aruncat bisericilor ortodoxe din Exil-tuturor bisericilor din Exil-ofensa că n'ar face parte din Biserica creştină cea adevărată, fiindcă nu-s recunoscute de patriarhiile ortodoxe existente, socotim necesare următoarele precisări:

a. Biserica este acolo unde este episcopul.

b. Acesta trebue să fie hirotonisit valabil; adecă hirotonisit de episcopi adevăraţi şi conform prescripţiilor Arhieratikon-ului.

c. Valabilitatea lucrării arhiereşti a episcopului liturghisitor din Exil nu e condiţionată de recunoaşterea acestuia de către patriarhii din Bucureşti, Moskva, ori Constantinopol. În vremi excepţionale, ca vremile Exilului, episcopii ortodocşi români din Exil sunt datori să aibă legături colegiale cu episcopii ortodocşi vecini.

d. Patriarhul bisericii din Constantinopol nu are (şi nici nu pretinde că ar avea) vreun drept de amestec în trebile bisericii particulare ortodoxe româneşti, autocefale.

e. După liberarea Ţării — şi odată cu ea, a bisericii ortodoxe româneşti — se vor limpezi apele. Atunci vor fi ruşinaţi chiar şi unii dintre patriarhii de astăzi.

f. Biserica românească din Exil este acolo unde sunt episcopii români din Exil. Nu acolo unde sunt preoţii ajunşi de capul lor, preoţii fără episcop.

Credincioşii români ortodocşi din Exil să ia bine sama la defăimătorii bisericilor ortodoxe ale Exilului: cine sunt, de unde vin, ce urmăresc. Fiindcă nu poate fi aci vorba de niscai inconştienţi. Ci de inşi care activează după un plan precis.

CUVÂNTUL

JURNAL AMERICAN

"The great Society". *Societatea mare,* ori *de linie mare*, cum am croi-o noi pe româneşte, socotind că după ce-a ajuns la un nivel de mare, de supremă putere politică şi economică, clasa conducătoare americană se simte chemată să înscrie măcar, dacă nu să realizeze, în catalogul sloganelor şi guvernărilor ei, ceea ce s'ar numi *omul mare, societatea mare.* Deşi monetizată şi abuzată în alegerile prezidenţiale trecute, în contra goldwateriştilor conservatori care aruncau prin criticismele lor prea negativiste "plângăreţe" o umbră de amară desnădejde pe chipul vieţii americane, *Societatea Mare* n'a fost încă definită. Ea se proiectează pe zarea aspiraţiilor, în negura de nesiguranţă şi ameninţări a viitorului. Totuşi câteva elemente constitutive ale marei societăţi au fost menţionate în discursul inaugural al preşedintelui Lyndon Johnson: pace, fericire, educaţie, ca oportunitate de împlinire pentru toţi, combaterea sărăciei, eliminarea urii de rasă, continuarea ajutorării economice pe plan planetar.

Cele patru mesagii înaintate *Congresului: Starea Uniunii, Îngrijirea medicală* pentru persoanele în vârtsă, *Educaţia şi Imigrarea*, arată clar încotro îşi îndreaptă privirile Lyndon Johnson, pentru a da satisfacţie maselor electorale şi a linişti îngrijorările celor ce văd viitorul în negru. Judecând conform evenimentelor internaţionale şi chiar după realităţile *de-acasă*, colosul fericirii Johnsoniene pare a avea picioare de lut. Sunt semne vădite că aceiaşi factori disolvanţi care au nimicit Europa, sunt febril la lucru şi în procesul de corupere şi prăbuşire a societăţii americane. Dumnezeu e atacat şi scos din şcoli. Mijloacele de cultură (presa, filmul, televiziunea, radioul, etc.) sunt în mânile exclusive ale gheşeftarilor şi corupătorilor, ale stângiştilor, ca să zicem aşa. Comunismul se întinde odată cu ateismul, cu beţia şi crima juvenilă, cu hrăpăreţia de bani a omului care nu mai are nici o oprelişte. Şi peste tot o campanie de ură şi cumplită, deghizată, mişelie, în contra lui Hristos, ură care sare de-adreptul în ochi şi scârbeşte. Sunt acestea numai *întunecimi* momentane, numai imagini şi peisagii schimonosite de neajustarea lentilelor şi prismelor personale? Se poate. Dimensiunile americane sunt total diferite de cele de ieri din Europa. Poate că nici exemplul prăbuşirii romane (în Roma în care aurul curgea prin şanţuri) nu mai e adecvat. Aceste patru secole de existenţă ale noului continent dovedesc că America e, într'adevăr, *un miracol.* Cu excepţia războiului civil, pentru ieşirea din jugul englez, societatea americană şi-a înfăptuit toate revoluţiile în mod paşnic, prin *Congres*, prin oameni politici de mare viziune şi de neasemuit curaj moral. E posibil şi acum, zic optimiştii, ca poporul american, luând conducerea lumii întregi, să învingă comunismul prin absorbire economică şi spirituală. Prin dialog paşnic şi conveţuire. Iată că *legea* economiştilor cu depresiunile *financiare inevitabile la intervale de douăzeci* de ani, a fost desminţită. America e atât de *afluentă*, încât e în stare să continue producţia şi belşugul, fără faza negativă, de pură distrugere, a războiului. Războiul nu numai că e imposibil, dar şi inutil. Scopurile marilor forţe, care conduc din spatele partidelor politice şi controlează cancelariile statelor, pot fi servite şi împlinite şi fără război. Magnaţii şi rechinii aurului pot ţine procesul producţiei în mers atâta timp cât vor ei. Civilizaţia electronică le pune la dispoziţie mijloace, de conducere şi dominaţie, nebănuite. În noua doctrină a Societăţii afluente raportul *om-Dumnezu* nu mai e necesar întru ajungerea la ştire şi fericire. E suficientă supunerea la "Brain,washing", ascultarea binevoitoare faţă de *Marele Frate (The Big Brother*, din *"1984"* al lui *Orwell).*

Natural că sufletele creştine nu pot fi mulţumite cu această *direcţie*. Dar atunci datoria lor e să se arunce în valurile luptei, să *moară* pentru Hristos, nu să facă burtă, şi osânză în păşunile societăţii afluente.

Încheiem cu recunoaşterea că întunerecul de îngrijorare ce se masează la orizontul fenomenului american ar putea constitui tocmai zorile unui ev de regăsire, de înfrângere a febrei materialiste, de smerită întoarcere la Dumnezeu. În măsura în care Statele Unite devin o naţiune, libertatea americană va înlătura pe străinii trădători, care nu se asimilează, ci corup şi sug. Şi exploatarea omului de către om, va înceta. Cât pentru azi, luând în considerare *ceea ce ţine* în fenomenul american cronicarul nepărtinitor nu poate scrie decât cuvinte de admiraţie, de mulţămită. Fugarii şi aventurierii lumii au creat o structură pământeană formidabilă, fără egal în istoria umană. Jeremiadele se vor putea dovedi adevărate ori nu. Pe când prezentul, *este*. Il pipăim şi putem striga: *este!*

Vasile POSTEUCA

Cuvântul apare odată pe lună. Adresa pentru chestiuni de redacţie şi administraţie: George Racoveanu, 805 Freising 2, Postfach 166, Deutschland. Pentru abonamente: Postscheckamt München, Konto-Nr. 1871 66, für George Racoveanu. Costul abonamentului anual: pentru Europa 12 DM; pentru Americi 5 doll.
Verleger: George Racoveanu

CUVÂNTUL ÎN EXIL continuă. Dificultăţile financiare sunt mari. Deaceea — după aproape trei ani de apariţie — suntem nevoiţi să cerem cetitorilor ca pe viitor să-şi achite abonamentul.

INFORMAŢIUNI

La 24 Iunie 1964 Părintele Petru Cadaru (Roma-Lido) a împlinit 25 de ani de cinstită preoţie.

În ziua de 24 Ianuarie, în biserica Sf. Nicolae (Am Gasteig) München Pr. D. Popa a oficiat Parastasul de un an pentru Col. Dumitru Alexandrescu.

INIŢIATIVA LĂUDABILĂ

Asociaţia Românilor din Nordvestul Germaniei (Preşedinte *Gheorghe Acrivu)* a luat iniţiativa realizării unui fond de 50 000 (cincizeci de mii) DM cu ajutorul căruia să se poată cumpăra *o casă românească* în Germania. Iniţiativa vine să completeze acţiunea *Bibliotecii Române* din Freiburg, pentru achiziţionarea unui local propriu Bibliotecii şi Institutului Român de Cercetări.

ŞTIRI DIN ŢARĂ

Persoane care au vizitat România astă vară (1964) povestesc:

„Deşi România e o ţară producătoare de porumb, n'am putut cumpăra nici măcar un pic de făină ca să facem o mămăligă. Pentru pâne, făină şi alte alimente populaţia trebue să facă coadă ore întregi dinaintea prăvăliilor. Cu toate pădurile din Carpaţi, şi lemnul e un articol scump.

„Cum e situaţia în România nu se poate descrie. Trebue s'o fi văzut, altfel nu-ţi vine să crezi. Prima impresie dezolantă îmi făcu gara capitalei Bucureşti. Capitala reprezintă doar ţara. De fapt ca în capitală aşa e mizerie în toată România.

„Un administrator primeşte 1000 lei pe lună, un lucrător de rând 500 lei, o profesoară 950 lei, dar 1 kg de lână costă 800 lei!

„Dar nu e numai lipsa şi mizeria materială. Cel mai trist lucru e *lipsa de libertate* şi niciunul nu se poate încrede într'altul de teamă să nu fie cumva un agent, un spion. În casa unde am fost, veni un domn şi ne promise carne şi a*le bunăt*ăţi. Nu primirăm nimic. Am aflat mai apoi că era un agent secret, care voia să vadă ce făceam noi în casă.

„Biserici noi nu se mai pot construi şi cei cari merg în biserică sunt rău văzuţi.

„Ne-am dus odată într'un restaurant, deoarece plătisem masa cu anticipaţie, înainte de a pleca în România. Când terminarăm prânzul, veniră copii, luară oasele şi rămăşiţele din farfurii spre a le mânca, aşa erau de înfometaţi. Ţi se rupe inima când vezi aşa ceva! Alimentele şi îmbrăcămintea, care în ţările libere sunt aruncate la gunoi, cei de acolo ar fi bucuroşi, dacă le-ar avea. Când le povesteam cum e în ţările libere, nu voiau să creadă.

„Femeile muncesc la câmp tot anul şi primesc 100 kg de porumb cu ciocălău cu tot şi 400 lei. Cum să trăiască dintr'atâta o femee cu patru copii un an de zile? E de mirare cum de poate trăi populaţia!

„Ţăranii nu primesc pâne, ci numai porumb, orăşenii o primesc numai cu cartelă.

„Casa, unde fusese un alt vizitator, fu supraveghiată mai multe zile, cât dură vizita.

„Corpul didactic nu are drept să intre în biserici şi nici copiii de cum încep liceul. Copiii tot merg la biserică. Dar cine ştie câţi?

Înainte de plecare, vizitatorul lăsă acolo hainele, ghetele şi tot ce nu-i trebuia, procurând celor dăruiţi o mare bucurie."

Cărţi:

D. BACU: *Acolo şezum şi plânsem* — Poeme. "Colecţia Dacoromania", Madrid 1964, 92 pagini.

CĂPITANUL, MIT AL POEŢILOR (Aron Cotruş, Valeriu Câdru, Radu Gyr, Tudor Arghezi, Vasile Posteuca, Ion Ţolescu, D. Bacu, Alberto Cresco, Karl Haushofer)." Colecţia Dacoromania". Madrid 1964, 128 pagini.

Reviste:

BUNA VESTIRE, an. III, Nr. 4 — Octomvrie—Decemvrie — 1964, 36 pagini.

INSEMNĂRI, No. 4, Dedroit 3, Michigan (20480 John R. Street).

CĂMINUL, caetul 17 (1964), Sao Paulo — Brazilia.

ORTHODOXIE HEUTE, Nr. 10 (1965), 26 pagini.